

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Andra kammaren.

Nr 32.

Onsdagen den 20 mars, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning bevillningsutskottets betänkande, nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig höjning av postavgifterna ävensom i ärendet väckta motioner; och lämnades därvid, enligt förut skedd anteckning, ordet till

*Ang. tillfällig
höjning av
postavgifterna.*

Herr Hage, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag skall tillåta mig att med en kort motivering yrka bifall till den motion, som i denna fråga har väckts i första kammaren av min partivän Ström. Inneböörden av den motionen — och det blir alltså mitt yrkande — är alltså den, att såväl Kungl. Maj:ts förslag avslås som att utskottets förslag icke vinner kammarens bifall.

Kungl. Maj:ts förslag innebär, som bekant, en mycket långt gående förhöjning av postavgifterna nästan efter hela linjen, kan man säga, eller med avseende å större delen av postverkets verksamhet. Utskottet har för sin del tillstyrkt endast en förhöjning av avgifterna för paket, postförskott och postanvisningar, alltså en förhöjning för dessa tre slag av postverkets verksamhet. För min del vill jag icke vara med om ens en sådan mindre utsträckt fördyring av postavgifterna. För min del vill jag nämligen säga, att jag tror, att de skäl, som ligga till grund för utskottets förslag att höja avgifterna med avseende å dessa tre delar av postverkets verksamhet, icke äro fullt att bygga på. Utskottet har nämligen, såvitt jag kan förstå, tagit något intryck av det påståendet, att postverkets verksamhet icke skulle bära sig, och då har utskottet tagit fasta på den synpunkten att man kan tänka sig, att t. ex. år 1919 postverket icke kommer att lämna fullt så stort tillskott till driften, som är behöfligt, och att icke heller under år 1918 det blir så stora inkomster, som är nödvändigt. För min del tror jag, att även med avseende å dessa två år komma postverkets inkomster att bliva tillräckliga, så att det icke är nödvändigt att göra en sådan förhöjning, som utskottet föreslagit. Men även om

Ang. tillfällig
höjning av
postavgifterna.
(Forts.)

så skulle vara förhållandet, att inkomsterna icke under dessa år äro fullt tillräckliga, så måste man, då man går att bedöma denna sak, göra klart för sig, att postverkets verksamhet och det ekonomiska resultatet därav får icke bedömas av ett eller kanske två års verksamhet, utan skall man bedöma, om det är nödvändigt med förhöjning av avgifterna eller ej, så föreställer jag mig, att man måste göra en utredning om postverkets verksamhet under flera år tillsammans resulterat i vinst eller förlust. Det är den synpunkt, som motionären i första kammaren herr Ström tillåtit sig göra gällande. Han har alltså betonat, att en sådan verksamhet som postverkets bör bedömas av det slutliga resultatet av flera års verksamhet, så att om det är vinst ett år, så överföres den till nästa år, så att även om det blir förlust det året, så den täckes av föregående års vinst, om denna är tillräckligt stor. Man kan då konstatera, att så länge det uppkommer vinst av den samlade verksamheten för flera år, så föreligger icke något skäl att höja avgifterna.

Gör man ändock detta, d. v. s. höjer man avgifterna trots detta, ja då kommer man in på det system, utskottet tagit avstånd ifrån, nämligen att åstadkomma en *indirekt beskattning* av allmänheten utöver vad som är motiverat av nödvändigheten att betäcka utgifterna för postverkets verksamhet.

Det är några synpunkter, som jag tycker äro synnerligen talande för, att man skall gå på avslag av Kungl. Maj:ts proposition. Och dessa synpunkter träda fram tydligt och klart, när man ser på de föreliggande siffrorna, när man ser, att inkomsterna under åren 1914—1916 tillsammans stiga upp till ungefär 15 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor, och då man dessutom får konstaterat, att under år 1917 vinsten varit ungefär 9 miljoner kronor, vilket tillsammans gör en vinst av 24 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Man bör då göra den reflektionen, att först skola dessa vinster bortelimineras av en stor förlust, som slukar dessa vinster under kommande år. Först sedan kan det bli fråga om att öka postavgifterna.

Detta är, som sagt, några synpunkter, som tala för att vi icke skola gå med på Kungl. Maj:ts förslag och ej heller det föreliggande utskottsförslaget. Men dessutom skulle jag särskilt med avseende å en gren av denna verksamhet, som man från utskottets håll sökt fördyra, nämligen paketrörelsen, vilja göra några små reflektioner.

Sändandet av paket på posten är av synnerligen stor betydelse och värde för avlägsna bygder. Jag representerar ju en sådan trakt, där det finnes byar, ställen och samhällen, som ha mycket långt till närmaste järnvägsstation, 10 mil och ännu längre. För människor, som bo på sådana platser, innebär det givetvis en synnerligen stor tunga, om man ökar postpaketavgifterna, därför att för dessa människor finnes endast denna möjlighet att få hem en hel del förnödenheter. Det finnes i allmänhet endast detta kommunikationsmedel för en hel del varor, nämligen att taga hem dem med posten, under det att invånare i sådana bygder äro avstängda

från möjligheten att med järnväg taga hem saker och ting, som de behöva. Följden av en sådan fördyring som den som har föreslagits blir den, att dessa avlägset boende människor, som jag tycker det är ett socialt intresse att hjälpa och tillgodose, att dessa bygder, för vilka det borde finnas intresse i denna kammare, bli särskilt illa tillgodosedda genom ett beslut efter de linjer utskottet föreslagit. Nu säger man visserligen med avseende å fördyring av dessa postpaketavgifter, att det är så, att om man icke höjer avgifterna för paket, som befordras med posten, så blir följden den, att man skickar stora paket med posten, som är billigare, i stället för att sända dem med järnväg, och så tillägger man, att posten icke kan stå ut med den ökade paketposttrafiken. Det är möjligt, att det kan ligga något i detta, men den omständigheten är icke sådan, att den fullt motiverar det förslag, utskottet kommit med. Ty för det första är det så, mina herrar, att förra året ha vi redan åstadkommit en sådan förhöjning av paketpostavgifterna, som här nu ytterligare föreslås. Här söker man alltså åstadkomma, kan man säga, dubbla förhöjningar, först en förhöjning förra året och i år ytterligare en, som bägge skulle falla just på dessa avlägset boende människors konto, vilkas tillgodoseende, enligt min mening är ett socialt intresse.

Nu påpekar man naturligtvis från utskottets sida, att det verkar mycket ojämnt att hålla tillbaka en ifrågasatt fördyring av paketpostavgifterna men tillåta fördyring av paketbefordringsavgifterna vid järnvägstransport. Men ett sådant påpekande är icke något bevis för, att den ståndpunkt är riktig, som utskottet intagit, utan fastmera är det ett bevis för sanningen i ett annat påstående, som gjorts, nämligen i en motion, som väckts i andra kammaren av herr C. O. Johansson i Sollefteå. I denna motion har motionären för sin del framhållit, att det är nödvändigt, att riksdagen finge hand att besluta om såväl järnvägstaxorna, telegraf- och telefontaxorna som även om posttaxorna. Nu får man säga, att, sådana bestämmelserna äro på detta område för närvarande, kunna just sådana missförhållanden åstadkommas, som man talar om, då man jämför frakterna på järnväg och post. Hade man dessa bestämmelser, som ifrågasättas i motionen, så att riksdagen hade rätt att yttra sig om alla dessa tre slag av avgifter som i viss mån äro av samma art, då skulle icke sådana missförhållanden uppstå. Man måste verkligen säga, att det är något synnerligen egendomligt, att taxorna vid dessa tre olika slag av statens affärsdrivande verksamhet skola bestämmas på så olika sätt. Postavgifterna beslutas av riksdagen, telegram- och telefonavgifterna fastställas av Kungl. Maj:t, men riksdagen får höras över dem, under det att järnvägstaxorna får riksdagen icke yttra sig om eller bestämma något om. Det är verkligen egendomliga förhållanden, att när det gäller dessa tre olika slag av taxor, som dock äro alla tre avsedda att gälla för statens affärsdrivande verk, för dess kommunikationsverk, bestämmelserna äro så synnerligen olika på dessa närbesläktade områden.

Ang. tillfällig
höjning av
postavgifterna.
(Forts.)

Ang. tillfällig
höjning av
postavgifterna.
(Forts.)

Ja, herr talman, jag skall icke tillåta mig att ytterligare utveckla den sak jag nu kommit in på. Jag anser, att vad jag här anfört, har varit nog för att motivera ett bifall till den motion, som väckts av herr Ström i första kammaren om avslag på såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets här föreliggande förslag. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka avslag på såväl Kungl. Maj:ts förslag som på utskottets hemställan.

Vidare anförde:

Chefen för civildepartementet herr statsrådet Schotte. Herr talman! Det är naturligtvis icke i förhoppning att kunna omvända kammaren som jag anhåller att få yttra några ord i denna sak, då bevillningsutskottets andrakammarhalva har varit enig om att avstyrka Kungl. Maj:ts förslag, men jag anser det riktigt och lämpligt att motivera den ståndpunkt, som Kungl. Maj:t intagit.

Obenägenheten att höja framförallt brevpordona har manifesterat sig redan vid förra riksdagen, och den har, som vi se av detta utlåtande, icke avtagit. Det är naturligtvis icke angenämt att föreslå en dylik förhöjning, som drabbar den stora allmänheten, ehuru jag å andra sidan tror, att man i detta fall överdriver tungan för den mindre, bemeddade. Jag kan knappast tänka mig att en förhöjning av två öre på brevpordona och brevkorten i allmänhet kan i avsevärd mån trycka den enskilde korrespondenten. Statistiken visar för landsorten 19 försändelser per individ: om jag, då man ju måste räkna med, att icke alla äro skrivkunniga, räknar 5 gånger så många förändelser per individ, d. v. s. ungefär 100 brev per person på landsbygden, så blir två öres ökning per brev två kronor per år. Nej, de som egentligen belastas av denna förhöjning, det är affärsmännen och banker eller andra, som ha en stor korrespondens, men dem föreställer jag mig att kammaren icke särskilt vill ömna för.

Jag befarar, att om man visar allt för stor obenägenhet att höja postavgifterna, så kan detta komma att menligt inverka på lönerna för personalen och på en del därmed sammanhängande åtgärder till postväsendets utveckling. Med avseende å postens affärsdrivande verksamhet ha inverkningarna av kristiden icke varit avsevärt stora med avseende å materialier o. d. Posten har en mycket liten material, så att utgifterna för densamma kan icke spela någon nämnvärd roll. Icke heller finnas andra förhållanden, sådana som t. ex. de, som inverka på telegrafverkets utgifter, — såsom nyanläggningar o. d. — och åstadkomma, att dessa uppdrivas särskilt högt; med sådana utgifter har i allmänhet postverket icke att rakna. Utan vad som gör, att posten kan komma i ett nödläge med avseende på sin affärsverksamhet är löneförhållandena, kristid-tillägg och den provisoriska löne reglering, som kommer att framläggas. Utgifterna i nämnda avseende komma icke att gå ned, lönerna tvärtom att fortfarande stiga, och jag befarar att man mycket snart kan komma i det predikamentet att

nödgas vidtaga portoförhöjningar större än de nu ifrågasatta, vilka icke ens motsvara penningvärdets fall. Detta förutsatt att icke oväntad stegring av inkomsterna inträder.

*Ang. tillfällig
höjning av
postutgifterna.
(Forts.)*

Utskottet har sagt, att för närvarande något särskilt nödläge icke förefinnes, men att om en varaktig försämring av postverkets vinstmarginal visat sig hava uppstått, då men också först då, borde man vidtaga en allmän portoförhöjning. Jag tror nu, att vinstmarginalen såväl för 1918 som 1919 blir ytterst minimal, om ens någon och att detta icke beror på tillfälligheter, utan på en förhöjning av postverkets utgifter, som är av varaktig natur. Postverkets inkomster däremot äro å andra sidan i avsevärd grad beroende av kristiden. Allenast kristidskommissionerna betala i brevavgifter till posten över 3 miljoner kronor. Detta är en inkomst som kan antagas snart komma att falla bort. Även i andra avseenden är inkomstökningen under senare år hänförd till kristiden.

Man anser nu, att postverket allt framgent skall förete starka inkomstökningar; reservanterna inom poststyrelsen hysa den meningen och en skickligt igångsatt agitation inom pressen har också drivits i syfte att påvisa att inkomstökningarna under de närmaste åren skola bli betydande. Allt detta tal om de påräknade stora inkomstökningarna hänger mycket i luften. Man vill tro det för att ha ett vapen mot portoförhöjningen, och man driver förhoppningarna på inkomsterna till en ofta absurd höjd. Att inkomsterna stigit beror såsom jag nyss yttrade till god del på särskilda omständigheter, som icke kunna tänkas bliva av längre fortvaro.

Äro inkomster därför enligt min mening icke att för posten påräkna i så hastigt tempo som hittills, är utgiftsökningen så mycket vissare. Så exakt som det i siffror är möjligt, visas det i den skrivelse, från generalpostdirektören som finnes intagen på de sista sidorna i utskottets utlåtande, att utgiftsökningen för 1918 kan beräknas uppgå till 11 miljoner kronor. Enligt det förslag till portoförhöjningen som Kungl. Maj:t framlagt, skulle postverket tillföras 5,393,700 kronor, i ökad inkomst, vilket, då nettobehållningen beräknats till 6,000,000 kronor, betyder, att postverkets stat för 1918 skulle gå ungefär i hop. Men sannolikt har man att räkna med en ökning av postverkets inkomster utöver de beräknade, och det har Kungl. Maj:t också gjort. Detta är en förhoppning som man synes kunna räkna med i så mån att ett rimligt överskott därmed bör kunna uppkomma. Men utan portoförhöjningarna och om man vill uppnå det beräknade överskottet av 6,000,000 kronor, skulle krävas en inkomstökning år 1918 av ungefär 10,000,000 kronor eller upp till nära 45,000,000 kronor, vilket i själva verket måste betraktas som en ganska orimlig siffra.

För 1919 däremot beräknas approximativt ett överskott av 6,700,000 kronor. Men då är blott räknat med ett kristidstillägg av 2,500,000 kronor. Sättes detta till minst summan för år 1918 blir det utgiftsökning på omkring 5,000,000 kronor och därmed är det beräknade överskottet nere i 1,700,000 kronor. Härtill

Ang. tillfällig
höjning av
postavgifterna.
(Forts.)

kommer den provisoriska löne reglering, som skall föreläggas årets riksdag, på ca 2,000,000 kronor och då är ren förlust att förvänta. Man måste således räkna med en inkomst för 1919 av ca 40,000,000 kronor för att årets rörelse ej skall ge brist och med en inkomst på omkring 47,000,000 kronor om beräknat överskott för år 1919, 6,700,000 kronor, skall uppnås. Den sista inkomstsiffran synes mig icke med någon som helst sannolikhet kunna uppnås.

Jag har på huvudsakligen nu angivna grunder icke kunnat underlåta att underställa riksdagens prövning frågan om postavgifternas förhöjning. Det blir riksdagen, som sedan på sitt ansvar får fatta beslut i denna fråga. Jag tror för resten icke, att man bara bör räkna med att postverket skall gå nått och jämt ihop, utan man bör nog begära, att postverket skall lämna skälig avkastning, ty eljest blir det lätt nog skattemedel, som få täcka en plötsligt uppkommen brist eller också blir det så, att behöfliga löneförbättringar för personalen få stå tillbaka, Jag tror därför att det är mest tillrådligt, att kammaren tillmötesgår Kungl. Maj:ts framställning i förevarande ämne i sin helhet, men jag har tyvärr icke någon förhoppning att så skall ske.

Herr Rune: Herr talman! Alla i denna kammare äro väl ense om att vi icke böra använda postverket för att medels detta verk taga ut en indirekt beskattning av den svenska allmänheten. Men vi torde väl däremot vara ense om att postverket bör få uttaga så höga porton, att postverkets utgifter därigenom bliva betäckta. Det gäller sålunda att räkna ut, huru man skall ordna med portosatserna för att nå det resultatet, att avkastningen, om jag så får säga, blir normal och lämplig.

Nu har ju generalpoststyrelsen beräknat postverkets utsikter för år 1919, och den har därvid, om jag så får säga, gjort en rätt så stor svartmålning beträffande verkets inkomster. Utskottet har icke ansett, att det beräkningssätt, som generalpoststyrelsen använt, varit riktigt. Utskottet har ansett, att postverkets ekonomiska ställning nog kommer att bliva bättre än generalpoststyrelsen antagit och beräknat. Utskottet har i detta avseende även haft stöd av ett par reservanter hos generalpoststyrelsen, men utskottet har å andra sidan ansett, att det icke är riktigt att göra så sangviniska beräkningar, som de gjort och tillåtit sig göra, vilka anse, att man i detta fall icke bör göra några portoförhöjningar alls. Det är ju i alla fall så, att man är ense om, att det rätta är, att verket skall drivas så, att det kan betala sina omkostnader, och då bör man se till, att, om utgifterna stiga ideligen, också inkomsterna böra visa stegring. Det kan icke förnekas, att i fråga om paketpost och dess transport järnvägsfrakterna, på vilka dessa porton äro i hög grad beroende, ha undan för undan stigit, och det är ganska naturligt, att både statens järnvägar och de enskilda järnvägarna måste beräkna högre avgifter för posttrafiken, när deras avgifter också stiga. Man vet ju, att utgifterna för kol varit stadda i en jämn stegring. Man vet också, att järnvägsper-

sonalens avlöning alltjämt stegras och ingen järnvägsförvaltning lär kunna neka till, att dylika löneförbättringar äro befogade. Men stegras utgifterna för järnvägarna på detta sätt, så är det klart, att Kungl. Maj:t icke kan neka järnvägarna att höja sina taxor, och då inverkar detta även på järnvägsfrakterna för postverket.

Ang. tillfällig
höjning av
postavgifterna.
(Forts.)

När utskottet icke ansett sig kunna gå med på Kungl. Maj:ts förslag i dess helhet, utan sökt beskära detta något, har utskottet också haft till ögonmärke, att man skulle framför allt se till, att de postporton, som indirekt drabbade den stora allmänheten, så att säga folkets breda lager, nämligen porton för brev och brevkort, bleve undantagna från höjningar. Det är således icke riktigt, när det sagts, att utskottet icke tagit hänsyn till dessa mindre bemedlade. Utskottet har behjärtat deras ställning, och detta är orsaken till, att utskottet icke ansett sig kunna gå med på förslaget i vad det rör portot för brev och brevkort. Jag vill också fästa herrarnas uppmärksamhet, framförallt deras, som driva den satsen, att man skulle avstå från all höjning, att det bland alla utskottsledamöterna icke funnits en enda, som efter tagen del av förhållandena ansett sig böra intaga den ståndpunkten, och jag vill även för dem påpeka, att sakkunnige hos generalpoststyrelsen uttalat sig för att en förhöjning av portoavgifterna, i den utsträckning som nu ifrågasatts, icke borde äga rum. Så långt ha de ansett sig kunna gå, men icke någon av dem, som granskat och satt sig in i saken på det förberedande stadiet, ingen av dem har vågat taga på sitt ansvar att ingen höjning skulle äga rum. Utskottet synes mig därför haft fullt fog att gå den medelväg, som utskottet har valt, och jag tror att kammaren gör klokt om kammaren följer utskottet.

Jag vill också påpeka för de herrar, som här stå upp och yrka rent avslag, att första kammaren lär ha tagit herr Hammarströms m. fl. reservation, d. v. s. höjningar över hela linjen. Skulle nu denna kammare bifalla deras yrkande, som vilja ha rent avslag, är det tämligen antagligt, att det vid slutvoteringen blir tillräckligt många, som icke vilja taga på sig ansvaret att hänsynslöst negligera de förhållanden, som de nu rådande tiderna nu framkallat; det blir många som bli direkt drivna att rösta på Kungl. Maj:ts förslag. Jag tror, att de herrar, som vilja hålla portoavgifterna nere så mycket som möjligt, spanna bågen alltför högt, om de söka driva fram här i kammaren den ytterlighetsmening, som de nu plädera för. Jag vill sluta med att lägga kammaren på hjärtat, vad jag nu har sagt och ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Thorsson: Herr talman, mina herrar! När jag på förmiddagen åhörde debatten i denna fråga, fäste jag mig vid ett par yttranden, som höllos dels från Eskilstunabänken och dels från Hälsingborgsbänken. De båda talarna hävdade den uppfattningen, att de upp-

Ang. tillfällig
höjning av
postavgifterna.
(Forts.)

drag, som posten nu har med vissa ärenden rörande riks försäkringsanstalten, postsparbanken och pensionsstyrelsen, skulle debiteras efter en högre taxa, varigenom posten skulle undgå att höja portot.

Jag tror, att det är en fullständigt oriktig väg att gå. Ty, mina herrar, vad innebär det, om man ger sig till att höja ersättningen för de uppdrag, som posten har beträffande pensionsstyrelsen och postsparbanken? Båda dessa inrättningar äro ju helt enkelt anordnade i syfte att tjäna de fattigaste samhällslagren. Om jag särskilt tänker på pensionsstyrelsen, vad skulle det väl betyda, om posten ökade sina ersättningskrav för de uppdrag verket utför för denna styrelse? Jo, att de människor, vilkas pensioner, enligt vad de flesta erkänna, redan äro för små, skulle få ännu mindre pensioner, ty av det belopp pensionsstyrelsen har att reda sig med, skulle ytterligare fräntagas ett avsevärt belopp till administrationskostnader. Om postverket, vid sidan av sin egentliga uppgift, även tjänar vissa sådana intressen, så lär det inte vara något oriktigt, om de, som använda sig av posten för postbefordran, få betala så mycket för denna befordran, att postverket därmed kan ombesörja administrationer utan att behöva räkna med någon särskild vinst på utförandet av dessa extra uppdrag.

Det har under diskussionen om detta ärende sagts, att detta är ett sätt att indirekt beskatta allmänheten. Ja, det må vara sant, att man genom att hålla posttaxan något högre, i någon mån kan komma att beträda den indirekta beskattningens väg. Men jag ifrågasätter, om detta är en indirekt beskattning av sådan art, att den bör alldeles avskaffas. Jag tror, att en sådan synpunkt är alldeles felaktig. Det är de stora, korresponderande affärshusen, som tillföra postverket dess största inkomster, och jag tror icke, det är riktigt, att man, för att sätta enskilda personer, som skriva ett brev en gång i veckan eller något sådant, i tillfälle att spara några öre för ett porto, bör riskera, att postverkets ekonomi äventyras. Jag anser, att dessa kommunikationsverk själva böra bära sina omkostnader, och därför har jag inom regeringen biträtt detta förslag.

Herr civilministern anmärkte just nu, att det förestår en löne-reglering. Denna måste täckas genom postmedel, om man icke skall tillgripa andra skatter. Det anfördes visserligen av herr Kropp, att vi hade krigskonjunkturskatten att tillgripa för att täcka den förlust, som eventuellt kunde uppstå. Men då vill jag för det första nämna, att krigskonjunkturskatt är en ren tillfällighetsskatt, medan de ökade postutgifterna icke komma att inskränka sig till de tider, då vi ha att räkna med krigskonjunkturskatten, och för det andra att riksdagen redan fattat flera beslut, varigenom medel disponerats långt över de beräkningar, Kungl. Maj:t gjort i årets statsverksproposition.

Både tilläggsstaten för 1918 och 1919 års stat har genom riksdagens beslut ökat med, såvitt jag kan beräkna det, mellan 30 å

40 miljoner utöver vad Kungl. Maj:t räknat med, det lär således bli rika tillfällen att använda de skattekällor som finnas, för att täcka först och främst de utgifter, varom beslut redan äro fattade och vidare de utgifter, som tvevelsutan komma att beslutas. Vid behandlingen av detta ärende är det påfallande att herrarna betrakta de ekonomiska företeelserna på ett annat sätt än Kungl. Maj:t haft anledning att göra vid uppgörande av statsverkspropositionen. Det måste dock framhållas att det blir omöjligt åstadkomma en hållbar reglering om riksdagen ändlöst beslutas utgifter utan att vilja säkerställa inkomsterna.

Från dessa utgångspunkter kan jag icke finna annat än att det varit Kungl. Maj:ts plikt att lägga fram detta ärende till riksdagens förnyade prövning. Det har faktiskt inträffat så avsevärda tillökningar i omkostnaderna, att detta påkallar en ändring av beräkningsgrunderna för verkets inkomster. Jag ber alltså, att kammaren ville biträda reservationen, som ju överensstämmer med Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Carlson i Herrljunga: Då jag motionerat om avslag på framställningen, anser jag det vara min skyldighet att något litet närmare angiva orsakerna härtill. Det vill förefalla efter alla resonemang här, som om det i alla fall icke vore absolut nödvändigt att nu företaga denna höjning i portoavgifterna. Om man ger akt på de myndigheter, som haft frågan under behandling på ett tidigare stadium och som stå saken bra mycket närmare än någon av oss här i kammaren, så finna vi, att de icke kunnat bli eniga om nödvändigheten av en förhöjning av portosatserna. Jag erinrar om de två byråcheferna i generalpoststyrelsen, nämligen chefen för den kamerala och chefen för författningsbyrån, vilka, såsom också erinrats, båda avstyrkt förhöjning av portoavgifterna. Statsrådet Palmstierna har även intagit en avvikande ståndpunkt inom statsrådet, då ärendet förekom till behandling där, innan det gick till riksdagen. Jag kan för min del icke inse annat än att dessa herrar haft rätt, då de icke kunnat gå med på den föreslagna höjningen.

Nu säger man, att vad särskilt brevportot och dylikt beträffar, skulle det vara farligare att gå på en höjning än i fråga om postpaketen, därför att det förra portot mera drabbar den stora allmänheten än det senare. Jag undrar dock, om icke utskottet fått ett felaktigt grepp på denna fråga. Jag tror, att det är handelsvärlden, som sysslar mest med brevskrivning, och som också skulle drabbats mest av denna höjning, för den händelse den kommit till stånd, under det de stora breda lagren av vårt folk mera anlita paketposten. Det är ju tydligt och klart, att de firmor, som ha till uppgift att distribuera varorna per post, icke äro dummare än att de lägga på denna portoförhöjning på varan och icke bara portot utan ytterligare något, och detta får i sin tur allmänheten betala. Därför kan man icke neka till, att detta är liktydigt med

Ang. tillfällig
höjning av
postavgifterna.
(Forts.)

Ang. tillfällig höjning av postavgifterna. att slå in på den indirekta beskattningens väg, som vi ju rent av svurit på att icke beträda.

(Forts.)

Nu säger man, att postverket kommer att få betydande extra utgifter; men trots det att verket haft så betydande extra utgifter för befordrande av krigsfångepost utan vederlag och för oberäknad transitobefordran o. s. v. ha dess inkomster stigit ganska mycket, nämligen från 1914 till 1915 med 29 %, från 1915 till 1916 med 31 % och från 1916 till 1917 med 35 %, och under januari månad i år ha inkomsterna överstigit utgifterna med icke mindre än 800,000 kronor. Det är väl icke gärna möjligt att med dessa siffror för ögonen kunna gå med på framställningen ifråga, och då man i alla fall har en känsla av att det icke finnes någon nödvändighet därtill, utan för mig åtminstone hela framställningen verkar ganska sökt. Jag tillåter mig, herr talman, att i konsekvens med min motion yrka avslag på hela förslaget och bifall till motionen.

Herr Berggren: Herr talman! Jag kan icke finna någon möjlighet att gå med på det förslag, som framlagts, att vi helt enkelt skulle avslå framställningen i dess helhet. Det är ju alldeles tydligt, att om våra järnvägar sett sig nödsakade att så väsentligt höja taxorna på paketpost, så måste postverket följa med, ty eljest skulle ju hela den mängd av paket, som nu går på järnvägarna, ovillkorligen kastas på postverket, och detta verk skulle då komma i sådan belägenhet, att det helt enkelt icke skulle kunna utan avsevärd ökning av sin personal tillgodose allmänhetens krav.

Jag finner det därför för min del alldeles oundgängligt att vi åtminstone följa utskottet i vad det föreslagit och höja taxan på paketpost, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Rune: Herr talman, mina herrar! Jag vill blott till talaren på Västgötabanken säga, att när han till stöd för sin uppfattning åberopar dels reservanterna hos generalpoststyrelsen och dels reservanten hos Kungl. Maj:t, statsrådet Palmstierna, så tager han fullkomligt fel, ty reservanterna i poststyrelsen säga blott, att de icke kunna vara med om en höjning av portoavgifterna i den utsträckning som blivit ifrågasatt, och reservanten hos Kungl. Maj:t säger, att han icke kan vara med om en höjning av brevportot och ställer sig sålunda fullständigt på samma standpunkt som utskottet nu har ställt sig. Jag vill således upplysa den ärade talaren om, att han visst icke får något stöd hos dessa reservanter, utan åberopar han dem, så vill jag påpeka för honom, att de stöda utskottets förslag.

Herr Lithander: Herr talman, mina herrar! Jag har icke deltagit i behandlingen av denna fråga i plenum i utskottet, men på dess första avdelning har jag talat och röstat för Kungl. Maj:ts förslag och det därför, att jag anser, att generalpoststyrelsen, som

bär ansvaret för att verkets debet och kredit skola gå ihop, dock är den myndighet, som sitter inne med den största kännedomen om hithörande ämnen. Man bör så mycket mer fästa sig därvid, som denna fråga icke framkommit på initiativ av generalpoststyrelsen utan det är Kungl. Maj:t som funnit läget vara sådant att man nödgas göra en ändring. Generalpoststyrelsen har prövat saken och dess övervägande flertal har tillstyrkt ändringen.

Ang. tillfällig
höjning av
postavgifterna.
(Forts.)

Det förhåller sig så, att det överskott, som postverket för närvarande har, står i samband med en posttrafik, som man på förhand vet kommer att avtaga, och man vet, att om man räknar med förutvarande inkomster, kommer man att få ett deficit och det är detta man vill undvika. Jag anser det icke vara riktigt, att man först skulle avvakta ett underskott, innan man vidtager några åtgärder för att möta sådant, utan jag anser, att generalpoststyrelsen och Kungl. Maj:t i detta fall handlat fullkomligt riktigt, när de med det ansvar de bära på förhand överblickat situationen och sett, att om icke åtgärder vidtagas, förlust kommer att uppstå.

Då man här talar om att detta är en extra pålaga, så undrar jag om dessa belopp av 12 öre och 7 öre, som äro föreslagna, i verkligheten ens nå upp till vad som förut ersattes med 5 öre och 10 öre. Penningvärdet har dock sjunkit avsevärt mycket mera. Det är möjligt, att man gjort ett felgrepp så till vida, att man gjort en förhöjning med udda tal, då man ökat till 7 och 12 öre. Hade man i stället ökat till 10 och 15 öre, alltså till jämna mynt så tror jag det hade varit lättare att driva igenom saken. Men generalpoststyrelsen och Kungl. Maj:t ha icke velat begära mera än vad som varit absolut nödvändigt, och det bör man hålla dem räkning för.

Jag ber, herr talman, med denna korta motivering att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Hage: Herr talman! Jag ber endast att helt kort gent emot den föregående ärade talaren få säga, att, så länge det finnes ett överskott kvarstående av 24 och en halv miljoner av de sista fyra årens verksamhet, så länge kan man icke tala om ett deficit. Först sedan dessa 24 $\frac{1}{2}$ millioner ha konsumerats av brister på följande års verksamhet, kan man börja tala om att det kommer att uppstå ett deficit.

Sarskilt från dessa utgångspunkter, herr talman, vidhåller jag mitt yrkande.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Det är otvivelaktigt en sund och riktig sats, att statens affärsdrivande verk bära ekonomiskt bära sig och att taxor och avgifter skola lämpas därefter. Jag uppkallades emellertid av ett yttrande av herr finansministern, när han talade om de andra uppgifter, som lagts på postverket och som på senare tider ha blivit rätt många och kanske komma att bli ännu flera, och därvid tycktes mena, att man icke borde fästa sig så mycket vid om den ersätt-

Ang. tillfällig
höjning av
postavgifterna.
(Forts.)

ning, som postverket erhöill för utförande av dessa uppgifter, var låg eller t. o. m. för låg i förhållande till det arbete, som postverket därmed fick sig ålagt. Om dessa extra arbeten, såsom jag skulle vilja kalla dem, inom postverket komma att antaga sådana proportioner, som de synas vara på väg att göra, så blir det svårt att avgöra, vilken storlek på postavgifterna som verkligen är behöflig för att verket skall bära sig i vad det gäller den egentliga postverksamheten. Konsekvenserna kunna nog bli litet farliga, om man förtgår i den riktningen, och det vore helt säkert önskvärt, att man gjorde en verklig utredning om och ordentlig värdesättning av det arbete som lagts på postverket just för dessa uppgifter, som överflyttats till postverket utan att egentligen höra till posttjänsten. Det blir nog förr eller senare nödvändigt att gå den vägen, om man skall få en verklig överblick över huru högt postavgifterna behöva sättas för att verket skall bära sig såsom postverk.

Det är blott detta uttalande jag velat göra och jag har, herr talman, icke något yrkande

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Thorsson: Herr talman mina herrar! Det har aldrig varit min avsikt att tala för, att icke postverket skulle få ersättning för det arbete, verket utför för pensionsstyrelsen m. fl. inrättningar. Men när det talas om att, om postverket går med förlust, så kunde ersättningen beredas genom att höja avgifterna för dessa extra uppgifter, så vill jag fästa uppmärksamheten på, att jag anser det oriktigt och otillräckligt att höja ersättningen för arbetet med pensionsärenden och på denna väg anskaffa nödiga medel till täckande av den väntade utgiftsökningen.

Mellan jag har ordet, vill jag påpeka, att posten och järnvägarna här stå i ett visst förhållande till varandra. Om staten håller en lägre taxa för befordran av gods på posten än på järnvägarna, så blir ju följden den, att trafikanterna i stället för att skicka varor såsom ilgods skickar dem såsom postpaket. Särskilt under nu rådande förhållanden har postverket blivit överbelastat, men vem har detta gått ut över? Jo, mellan järnvägarna och posten är transportkontrakt upprättat. Järnvägen bär sig icke, avsevärda belopp måste tillskjutas, för att järnvägsdriften skall kunna upprätthållas i nödig utsträckning. Då är det klart, att om postverket skall kunna betala full ersättning för befordran av post på järnvägarna, postverkets taxor måste höjas.

Det ligger visserligen en sanning i vad den ärade talaren från Luleå sade därom, att postverket hittills lämnat vissa miljoner i överskott, och just därför skulle det icke vara nödvändigt att nu höja postavgifterna. Herr Hage resonerar så: Eftersom verket under en följd av år lämnat 24 miljoner i behållning, spelar det ingen roll om av dessa 24 miljoner bestridas de utgifter, som framkallats av nu rådande extra ordinära förhållanden.

Det låter ju mycket bra, men vi sakna miljonerna, de äro

redan disponerade och vid sådant förhållande tror jag att det är riktigare att gå den av Kungl. Maj:ts angivna vägen. Även om dessa medel varit disponibla, vore det rimligare att öka på portoavgifterna för att täcka de löpande utgifterna, och använda eventuella besparingar till verkets utveckling och framförallt att med dessa besparingar anskaffa nödiga fastigheter till postverket, vilket som bekant sker genom länemedel.

*Ang. tillfällig
höjning av
postavgifterna.
(Forts.)*

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o bifall till det av herr Sommelius under överläggningen gjorda yrkandet, 3:o bifall till den av herr Hammarström m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen samt 4:o avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med övertvägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de återstående propositionerna, av vilka herr talmannen fann den under 3:o angivna nu hava flertalets röster för sig. Men även härom begärdes votering, i anledning varav och sedan till kontraposition i voteringen om kontraposition antagits den under 4:o angivna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 22 antager yrkandet om bifall till den av herr Hammarström m. fl. avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Omröstningen enligt denna voteringsproposition utvisade 73 ja mot 34 nej, vadan propositionen för huvudvoteringen erhöll följande av kammaren nu godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. tillfällig
höjning av
postavgifterna.
(Forts.)

Vinner Nejd, har kammaren bifallit den av herr Hammarström m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen. Huvudvoteringen utföll med 85 ja mot 22 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 2.

Ang. fria resor
åt riksdags-
män på sta-
tens järnvägar
under viss tid.

Till avgörande förelåg härpå bankoutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder för beredande åt riksdagsmän av rätt till fria resor på statens järnvägar under viss tid.

I en inom första kammaren väckt, till bankoutskottet hänvisad motion, nr 75, hade herrar *von Koch* och *Pers* föreslagit, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte efter skedd utredning och på de villkor, som kunde komma att bestämmas, gå i författning om, att riksdagens ledamöter tillhandahölles fribiljetter under en månads tid för resor å statens järnvägar, samt att riksdagen för sådant ändamål ville anslå ett belopp av 10,000 kronor att eventuellt komma till användning jämväl under innevarande år.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte

1:o besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville låta efter verkställd utredning vidtaga erforderliga åtgärder för tillhandahållande åt riksdagens ledamöter av fribiljetter för resor å statens järnvägar under en månads tid i följd samt på de villkor i övrigt Kungl. Maj:t enligt i utlåtandet angivna grunder kunde komma att bestämma; och

2:o till bestridande av kostnaden för ifrågavarande resor dels av förslagsanslaget till riksdags- och revisionskostnader samt kostnader för riksdagens hus anvisa förslagsvis tio tusen kronor, att utgå redan innevarande år, dels ock bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att till järnvägsstyrelsen på dess rekvisition av ifrågavarande anslag utanordna erforderliga medel.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Hedenstierna*, *Roos* och *Schyller*.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, yttrade:

Herr Andersson i Skivarp: Det råder olika meningar, om detta förslag överensstämmer med grundlagen. Jag har den uppfattningen, att så icke är förhållandet, därest vi vilja, att den här för riksdagsmännen avsedda förmånen skall bifallas, bör den också införas i riksdagsordningen, där alla andra dylika förmåner stå upptagna. Detta har emellertid icke blivit föreslaget, vilket jag anser oriktigt. När riksdagen för tre år sedan beslöt, att riksdagsmän skulle få två fria resor till och från hemorten, blev be-

stämelsen härom införd i riksdagsordningen, och det lär icke kunna bestridas, att det förslag, som nu föreligger, skulle för vissa riksdagsmän kunna bereda större förmåner än vad de två resorna innebära. Jag anser därför, att om herrarna vilja ha ett sådant förslag igenom, få ni vara goda införa den bestämmelsen i riksdagsordningen.

*Ang. fria resor
åt riksdags-
män på sta-
tens järnvägar
under visa tid.*
(Forts.)

Avsett om förslaget är grundlagsenligt eller ej, är jag icke på det klara med, att det är riktigt att nu komma med ett sådant förslag. Det går för fort med de förmåner, som riksdagen bereder sig själv och sina ledamöter. Som jag nyss nämnde, var det för tre år sedan riksdagen beslöt om de två fria resorna från och till hemorten. Förra året bereddes riksdagens ledamöter på statsverkets bekostnad den fördelen, att de under senare delen av riksdagen hade sitt kosthåll nästan fritt och det var också en mycket stor del som begagnade sig av denna fördel. Under innevarande riksdag har riksdagsmännens arvode blivit fördubblat. Man kan verkligen tillämpa det gamla ordspråket, att »aptiten växer, medan man äter», och jag tror, att vi få gå något saktare tillväga.

Det är en annan sak, som gör, att jag icke kan vara med om förslaget, och det är, att jag anser det ganska olyckligt att komma med ett sådant förslag under nuvarande konjunkturen, då järnvägarnas trafikförmåga är ansträngd till det yttersta, så att de icke ens kunna inom rimlig tid åstadkomma allt vad som är synnerligen nödigt för allmänheten. Om nu 380 riksdagsmän skola ha fria resor under en månad, hur skall detta inverka på trafikförhållandena i övrigt? Därom ha vi icke en aning, och jag får säga, att man härvidlag åtminstone bort höra järnvägsstyrelsen. Så har emellertid icke nu skett. Järnvägsstyrelsen blev hörd 1901 eller 1903 i ett liknande ärende, men förhållandena äro nu helt olika mot då, så att man i det fallet icke kan göra någon jämförelse.

Jag hade också trott, att man skulle få en liten inblick i, hur resorna skulle anordnas, innan vi fattade beslut i ärendet, men där- om finns icke ett ord nämnt, utan den saken skall överlätas åt Kungl. Maj:t och järnvägsstyrelsen. Detta är emellertid något, som man borde tänkt på, innan riksdagen fattar beslut om, att alla riksdagsmän skola ha fria resor under en månad.

Jag kan, herr talman, på dessa skäl icke vara med om det förslag, som här föreligger, och därför nödgas jag yrka avslag.

Herr Räf instämde häruti.

Herr Kristensson: Jag har icke deltagit i utskottets behandling av detta ärende och kommer icke heller att ansluta mig till dess förslag utan skall framställa ett annat yrkande.

Emellertid ber jag att till en början få säga några ord gent emot den siste ärade talaren. Han stödde huvudsakligen sin argumentation på att riksdagen icke skulle kunna besluta på sätt här blivit föreslaget utan att man samtidigt vidtog en grund-

Ang. fria resor
åt riksdags-
män på stu-
tens järnvägar
under viss tid.

(Forts.)

lagsändring. Jag vill erinra talaren om, att det vid 1901 års riksdag väcktes en motion, som gick ut på ett tillägg till 12 § riksdagsordningen, men den gången ställde sig utskottet på den linjen, att riksdagen skulle kunna besluta härom, utan att det behöfve för-
anleda någon grundlagsåtgärd, och att det icke tillkom konstitutionsutskottet att behandla ifrågavarande ärende utan det riksdagsutskott, som hade att behandla statens utgifter. Det blev debatt i kammaren om saken, och jag ber att få citera några ord av professor Boëthius, som jag tycker ganska klart ådagalägga, att det i detta fall icke kan bli tal om att här skulle föreligga en grundlagsfråga. Herr Boëthius yttrade bland annat, att det vore orimligt, att icke någon som helst annan förmån än arvodet skulle kunna tillerkännas riksdagsmän. Då vore t. ex. dessa riksdagsresor, som emellanåt företagas, en olaglighet, ty de utgöra onekligen en förmån utöver arvodet. Det vore då ock en olaglighet, att riksdagsmännen fritt få begagna de i riksdagslokalerna uppställda telefonerna. Det vore likaledes en olaglighet, att de erhålla fritt skrivmateriel o. s. v. Den satsen torde således icke kunna utan vidare göras gällande, att ifrågavarande paragrafer skulle innebära, att ingen som helst förmån skulle kunna beviljas utöver arvodet. Meningen är nog endast den, att ingenting av arvodes natur kan beviljas utöver det i lagen bestämda. Nu kunna tydligen de av motionärerna ifrågasatta fria resorna icke rubriceras såsom ett förökad arvode och icke heller såsom en förökad reseersättning för resorna till och från riksdagen.

Det synes mig, som om det i detta uttalande var ganska klart sagt ifrån, att denna sak icke kan vara av den art, som herr Andersson i Skivarp nyss ville göra gällande och som jag tror, att man gjort gällande i debatten i medkammaren förut under dagens lopp.

Nu anser jag för min del, att det ur många synpunkter, som jag emellertid vid denna sena timme icke vill ingå på, vore önskvärdt, om riksdagsmännen bereddes tillfälle att i vårt vidsträckta land med dess olikartade förhållanden företaga studieresor. Det är givet att när vi här skola behandla till exempel norrlandsfrågorna, är det åtminstone för oss sydlänningar svårt att intaga ståndpunkt till dem, om vi icke på ort och ställe studerat de förhållanden, som kunna betinga det ena eller andra förslaget. Jag vill nu icke upprepa alla de skäl, som kunna tala för den gjorda framställningen, utan skall blott, herr talman, be att få framlägga mitt yrkande. Jag gör det, därför att det kan sättas ifråga, om man kan få gemensam votering om den kläm, som utskottet här föreslagit. Jag skall då be ett få framställa ett yrkande, om vilket det väl icke torde råda något tvivel att det ej kan göras till föremål för gemensam omröstning. På det sättet får majoriteten i riksdagen avgöra, huruvida fria resor på sätt här blivit ifrågasatt skulle komma till stånd.

Jag ber sålunda, herr talman, att få föreslå, att riksdagen måtte anslå ett belopp av 10,000 kronor för tillhandahållande av

fribiljetter under en månads tid för resor å statens järnvägar på de villkor, som kunna varda av Kungl. Maj:t bestämda.

I detta yrkande är struket vad motionären hade ifrågasatt, nämligen att anslaget jämväl skulle kunna utgå innevarande år. Och då biljetter skulle tillhandahållas på de villkor, som kunna varda av Kungl. Maj:t bestämda, synes det mig självklart, att Kungl. Maj:t vid sådant förhållande låter höra järnvägsstyrelsen. Då det icke kan komma ifråga, att anslaget skall användas förrän nästa år, då man icke vet, hur förhållandena komma att gestalta sig för järnvägsstyrelsen, och då Kungl. Maj:t har att utfärda bestämmelser i ämnet, förefaller det mig, att man icke behöver befara, att ett beslut i den riktning jag föreslagit skulle medföra en så ökad belastning av statens järnvägar, som herr Andersson i Skivarp talade om och som gjorde, att han varnade för förslaget. Jag tror nog, att saken reder ut sig. Resorna komma troligen icke, på sätt förslaget här är lagt, att företagas i så stor utsträckning, att man kan befara, att statens järnvägar bli på obehörigt sätt överbelastade genom ett bifall till detta förslag. Jag ber alltså, herr talman, att få framställa det nyss upplästa yrkandet.

Ang. fria resor
åt riksdags-
män på sta-
tens järnvägar
under viss tid.
(Forts.)

Herr Hederstierna: Herr talman! Den sista ärade talaren redogjorde för ett yttrande, som förekom i andra kammaren 1901, men han talade icke om vad som förekom i första kammaren vid samma tillfälle. Konstitutionsutskottet hade vid detta tillfälle framlagt ett betänkande, vari konstitutionsutskottet hade drivit den högst besynnerliga satsen, att denna förmån för riksdagsmännen, som det var fråga om, icke behöfde föranleda grundlagsändring, därför att det var fråga om en förmån mellan riksdagarna. Men hade det varit fråga om att ge riksdagsmännen fria resor under riksdagarna, så skulle det ha blivit föremål för grundlagsändring. När denna fråga förekom i första kammaren, så togs bestämt avstånd från detta. Man påpekade, att det onekligen var en förmån, som det var meningen att tillägga riksdagsmännen, och att ärendet därför var av grundlagsnatur. Och följden blev den, att första kammaren biföll konstitutionsutskottets avstyrkande hemställan men med ogillande av motiveringen.

Frågan är naturligtvis här, huruvida det är en förmån eller icke, som skulle medgivas riksdagsmännen. Är det en förmån för riksdagsmännen att få denna rättighet till fria resor mellan riksdagarna, då skall den in i grundlagen. Är det däremot att betrakta så, att detta är någonting, som ligger uteslutande i det allmännas intresse och inte alls att anse såsom en förmån för riksdagsmännen, då kan det naturligtvis beviljas utan någon grundlagsändring. Såsom den sista ärade talaren nämnde, så händer det ju ofta, att utskott resa ut under pågående riksdag för att studera i landet en viss fråga eller att Kungl. Maj:t arrangerar under sommaren ibland resor för riksdagsmännen för att göra vissa studier. Men det är väl en sak, att staten medger en sådan förmån för

Ang. fria resor ett visst tillfälle, och en helt *annan* vad som här föreslås, att riksdagsmännen själva skola få bestämma, hur och vart de vilja resa under en månads tid för de studier som de behaga — ja, det står icke ens i klämman, att det skall vara studieresor.

Åt riksdagsmännen på statens järnvägar under viss tid.

(Forts.)

Jag tycker, att det är omöjligt att komma ifrån, att vad bankoutskottet här föreslagit, är en förmån för riksdagsmännen. Men är det en förmån, så skall den in i grundlagen. Enligt min åsikt kan således ärendet icke, såsom det nu ligger, bli föremål för grundlagsenligt beviljande. Därjämte vill jag gentemot den siste ärade talarens yrkande, att riksdagen skulle bevilja ett visst belopp för fria resor åt riksdagsmännen på de villkor, som Kungl. Maj:t skulle vilja fastställa, säga, att huvudsaken i detta fall väl är denna *förmån* som skulle tillerkännas riksdagsmännen, och beloppet är bara en bisak. Jag kan därför icke förstå, att det skall kunna voterats gemensamt om denna sak. Det kan icke voterats gemensamt om en förmån för riksdagsmännen, ty det är en grundlagsfråga.

På grund av vad jag sålunda anfört, yrkar jag avslag på såväl utskottets hemställan som den siste talarens yrkande.

Herr Kristensson: Herr talman! Jag kan icke finna annat än att vad den siste ärade talaren nu anförde är en fullständigt godtycklig konstruktion, det nämligen att man ej skulle kunna voterats gemensamt om anslag av ifrågavarande art. Med anledning av vad denne talare nämnde, att man ej behöfde införa något i grundlagen, då det gällde resor på tid, då riksdagen ej pågick, vill jag göra ett litet förtydligande tillägg till mitt förra yrkande, avseende att ifrågavarande resor icke få företagas under det riksdagen pågår. Yrkandet får då följande lydelse: att riksdagen måtte anslå ett belopp av 10,000 kronor för tillhandahållande av fribiljetter under en månads tid för riksdagsmän för resor, då riksdag ej pågår, å statens järnvägar, på de villkor som kunna vardas av Kungl. Maj:t bestämda.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o bifall till det av herr Kristensson under överläggningen senast framställda yrkandet samt 3:o avslag å såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den under 2:o upptagna propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, till följd varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen fann den under 1:o angivna nu hava flertalets mening för sig. Men jämväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, i anledning varav först uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvo-

teringen angående bankoutsrottets utlåtande nr 33 antager yrkan-
det om bifall till utskottets hemställan, röstar

*Ang. fria resor
åt riksdags-
män på sta-
tens järnvägar
under viss tid.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda vo-
tering antagit yrkandet om avslag å såväl utskottets hemställan
som den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen enligt denna voteringsproposition utföll med 66
ja mot 40 nej; och blev följaktligen den av kammaren nu godkända
propositionen för huvudvoteringen så lydande:

Den, som vill, att kammaren bifaller det förslag, som under
överläggningen om bankoutsrottets hemställan i utskottets föreva-
rande utlåtande nr 33 senast framstälts av herr Kristensson, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hem-
ställan.

Huvudvoteringen utvisade 85 ja mot 18 nej, vid vilken utgång
kammaren således bifallit det av herr Kristensson under överlägg-
ningen senast framställda yrkandet.

§ 3.

Vid härpå skedd föredragning av bankoutsrottets utlåtande, nr
34, angående förslag om utarbetande av ett person- och sakregister
till riksdagens protokoll med bihang för åren 1911—1920 blev ut-
skottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 4.

Föredrogs bankoutsrottets memorial, nr 38, med förslag an-
gående avlöningsförhöjning för viss hos riksdagen anställd personal;
och yttrade därvid

*Ang. avlö-
ningsförhöj-
ning för viss
hos riksdagen
anställd per-
sonal.*

Herr Lovén: Herr talman! När denna fråga behandlades i
bankoutsrottet, yrkade jag att utom denna, om jag så får säga
ordinarie avlöningsförhöjning, ordinarie löneroglering för här om-
handlade personal, bankoutsrottet dessutom skulle föreslå ett extra
lönstillägg i likhet med vad som tilldelats statstjänare genom det
av kammaren fattade beslutet i krigstidstilläggsfrågan. Jag an-

Ang. avlö-
ningsförhöj-
ning för viss
hos riksdagen
anställd per-
sonal.

(Forts.)

såg mig hava så mycket mera stöd för denna min uppfattning, som det uti en skrivelse från talmanskonferensen, som kommit bankoutskottet till handa, på ett ställe yttras: »Därvid förutsattes att, om de sålunda förordade arvodesförhöjningarna komme till stånd, riksdagen vore oförhindrad att därutöver bevilja tillfällig avlöningsförbättring».

I den skrivelse kanslideputerade hava avfattat, framgår även, att det skulle tagas under beaktande ett eventuellt arvodestillägg åt riksdagens vaktmästare, sedan Kungl. Maj:ts proposition angående krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst blivit av riksdagen prövad.

Utskottsmajoriteten ville emellertid icke gå med på detta mitt förslag utan yrkade endast bifall till denna arvodesförhöjning och sade sig vilja avvakta förnyad framställning från talmanskonferensen om detta extra tillägg, som skulle komma denna personal till godo i likhet med vad som i krigstidshjälp kommit andra statstjänare till del.

Jag har begärt ordet för att denna bankoutskottets mening skall bliva känd i kammaren och för att i protokollet få in detta mitt förslag i bankoutskottet och den uppfattning bankoutskottet hyste, varför kammaren helt naturligt kan förvänta, att talmanskonferensen skall inkomma till bankoutskottet med förslag om sådant extra arvodestillägg, så att denna personal även kan komma i åtnjutande av samma krigstidstillägg, som andra statstjänare kommit i åtnjutande av.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 5.

Herr statsrådet *Nilson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 160, angående pension åt avlidne löjtnanten vid Norrbottens regemente H. S. M. Bendriks moder änkefru Hildegard Antoinetta Laurentia Carlsson, född Bergström.

Denna proposition blev på begäran bordlagd.

§ 6.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget jordbruksutskottets utlåtande, nr 9 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatsens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr vice talmannen *Hamilton*, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att vid föredragningen av jordbruks-

utskottets utlåtanden 9 A. och 9 B. allenast kantrubrikerna må uppläsas och utskottets hemställan blott såvida yrkande därom framställes eller då vid en punkt avgivits reservation.

Denna hemställan biföls av kammaren.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—5.

Vad utskottet hemställt biföls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkten 7.

Utskottets hemställan biföls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9—22.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 23.

Lades till handlingarna.

Punkterna 24 och 25.

Vad utskottet hemställt biföls.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Punkterna 27—29.

Utskottets framställningar i dessa punkter biföllos av kammaren.

Punkten 30.

Lades till handlingarna.

Punkterna 31—34.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. kemisk-
växtbiologiska
anstalten inom
Norrbottens
län.*

Vidare föredrogs *punkten 35*, angående anslag till kemisk-växtbiologiska anstalten inom Norrbottens län.

Därvid yttrade:

Herr Sjöblom: Herr talman! Det har begärts från denna skola, varom nu är fråga, ett litet högre anslag, avseende löneförhöjning eller lönetillägg för lärarepersonalen därstädes, men Kungl. Maj:t har icke upptagit denna summa i sin proposition av den anledningen, att herr statsrådet i sitt yttrande till statsrådsprotokollet har förutskickat, att särskild proposition skulle föreläggas riksdagen angående dessa tjänstemäns löner. Nu finner Kungl. Maj:t sig emellertid, på grund av det beslut riksdagen fattat i anledning av särskilda utskottets nr 1 förslag, förhindrad att komma med proposition i ovannämnda avseende.

Av den anledningen är det, som jag här skall be att helt kort och gott få yrka återremiss på denna punkt, så att jordbruksutskottet får taga denna fråga i förnyat övervägande. Jag kan meddela, att första kammaren även fattat beslut om att återremittera detta ärende.

Jag ber således, herr talman, att få yrka återremiss av punkt 35.

Herr vice talmannen Hamilton: Herr talman! Jag skall be att få förena mig i yrkandet på återremiss, då det ju kan vara lämpligt, att utskottet får pröva frågan i det nya skede, vari den kommit efter riksdagens på särskilda utskottets förslag fattade beslut.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman! Jag vill endast meddela kammaren, att när denna fråga förelåg till behandling hos Kungl. Maj:t, så var i det förslag, som hade framställts från vederbörande styrelse, medtaget ett belopp, som avsåg att bereda en löneförbättring motsvarande det kristidstillägg, som riksdagen hade givit förra året och sannolikt komme att besluta för detta år. Detta beräknade belopp frändrogs från det belopp, som föreslogs för den växtbiologiska anstalten, med den motivering, att sådana frågor borde prövas i ett sammanhang och att man hade för avsikt att upptaga dessa frågor i ett sammanhang till prövning.

Sedan dess har emellertid riksdagen fattat ett beslut med anledning av en motion om kristidstillägg för sådana tjänstemän, som icke voro statstjänare men väl avlönade delvis åtminstone med bidrag av statsmedel. Såsom svar på den motionen uttalade då riksdagen i samband med behandlingen av särskilda utskottets förslag rörande kristidstillägg för statens befattningshavare, att

riksdagen icke ansåg, att sådant borde ifrågakomma. Med anledning av denna riksdagens hållning kan det ju icke gärna nu komma ifråga, att något förslag om anslag till kristidstillägg för sådana befattningshavare, som här är fråga om, skall föreläggas riksdagen.

*Ang. kemisk-
värtbiologiska
anstalten inom
Norrbottens
län.*

(Forts.)

Med anledning därav har jag för min del givetvis ingenting emot, att denna punkt återremitteras och upptages till förnyad prövning av utskottet, då det därigenom kan bli möjligt att höja anslaget i någon mån för att bereda den ifrågavarande löneförbättringen.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt samt vidare på bifall till yrkandet om punktens återremitterande till utskottet för ny behandling; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Sedan *punkten 36*, angående anslag till svenska mosskulturför-
eningen, härpå föredragits, yttrade

*Ang. svenska
mosskultur-
föreningen.*

Herr Sjöblom: Herr talman! Jag skall med alldeles samma motivering, som anfördes vid den föregående punkten, be att även i denna punkt få yrka på återremiss. Första kammaren har fattat enahanda beslut.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen framställda propositioner i ämnet beslöt kammaren att återförvisa förevarande punkt till utskottet för ny behandling.

Punkterna 37—40.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 41, angående anslag till åtgärder för höjande av det mindre jordbruket, föredrogs härpå; och anförde därvid

*Ang. åtgärder
för höjande av
det mindre
jordbruket.*

Herr Andersson i Fiskebäckskil: Herr talman! Vid denna punkt har jag tillsammans med herr Olsson i Kollungeröd väckt en motion av följande innebörd. Av det anslag, som här är ifråga, brukar även utdelas understöd till kurser i huslig ekonomi för kvinnor tillhörande den mindre jordbrukande befolkningen. Nu går vår motion ut på, att av detta anslag skulle kunna lämnas understöd till dylika kurser även för kvinnor tillhörande fiskarbefolkningen. Om denna motion hade bifallits av riksdagen, skulle det endast ha inneburit, att när Kungl. Maj:t utfärdar bestämmelser för detta anslags användande, det i dessa bestämmelser skulle intagas jämväl den bestämmelsen, att dylika kurser för kvinnor tillhörande fiskarbefolkningen även skulle få del av anslaget och

Ang. åtgärder alltså vara likställda med kurser för den kvinnliga jordbrukande befolkningen.

för höjande av
det mindre
jordbruket.

(Forts.)

Utskottet har emellertid avstyrkt motionen fastän med en mycket vänlig motivering, som jag uttalar min tacksamhet för. Utskottet säger nämligen, att dylika kurser, där så erfordras, böra understödjas av statsmedel, och påpekar, att regeringen har möjlighet i sin hand att av anslaget till befrämjande av jordbruk och lantmannanärningar lämna bidrag till de kurser, som talas om i vår motion. Jag har nu endast att uttrycka den förhoppningen, att regeringen också verkligen framdeles kommer att tänka på denna utskottets vänliga motivering och lämna dylikt understöd, där det är möjligt, till här ifrågasatta kurser.

Med detta yttrande ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Kollungeröd instämde häruti.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 42.

Lades till handlingarna.

Punkterna 43 och 44.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 45 och 46.

Lades till handlingarna.

Punkterna 47—52.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar biföllos av kammaren.

Ang. lindring
av fraktkost-
nader för
kalk.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 53*, angående anslag för lindring av fraktkostnader för kalk, anförde:

Herr Olsson i Kollungeröd: Herr talman, mina herrar! I detta ärende har jag väckt en motion, som utskottet visserligen ställt sig välvilligt till men dock avstyrkt. Det gäller, att de fraktlindringar, som erhållas för transport av kalk på järnväg, även måtte medgivas för transport av kalk till sådana orter, där järnväg icke kan användas, utan där transporten får lov att ske på fartyg.

De tider, som nu råda, då artificiell gödning knappast kan uppbringas och då produktionens höjande, i den mån det är möjligt, är av så stor vikt för vårt folk, är det ju också tydligt, att

det är av ganska stor betydelse att kunna erhålla erforderlig kalk för jordbrukets behov. Kalken är ju visserligen icke någon direkt gödning, men den har den egenskapen, att den löser i jorden varande näringsmedel och gör dem tillgängliga för växterna. Dessutom gör den en lättare jord fastare och den styvare jorden mera lättarbetlig och löser också den sura kalken, som för övrigt finnes i lerjorden.

*Ang. lindring
av fraktkost-
nader för
kalk.
(Forts.)*

Denna vara har nu kommit upp i ganska högt pris, och frakterna, som på sista tiden blivit ganska höga, komma också därtill. En lindring i detta fall är således av ganska stort behov påkallat, och det har också visat sig, att Kungl. Maj:t har beaktat detta förhållande, i det att en proposition framlagts med förslag, att det anslag, som för dessa fraktlindringar skall utgå, skall ökas redan för innevarande år till 2 miljoner kronor.

Nu har ju utskottet sagt, att det finner min motion behjärtansvärd, och det har vidare sagt följande: »Den föreliggande frågan förtjänar enligt utskottets uppfattning beaktande även ur den synpunkten att det icke torde vara uteslutet, att det för staten själv i vissa fall skulle kunna vara med fördel förenligt, om transporten skedde sjöledes. I betraktande nämligen av de lägre fraktkostnader, som i allmänhet äro förenade med sådan transport, torde statens utgifter för fraktlindring därigenom möjligen kunna i någon mån nedbringas.»

Jag vet icke, om det håller streck, att det är billigare att frakta sjöledes än med järnväg, men jag tror det knappast. Det har varit motsatsen törut, och nu har det ju höjts i båda fallen. Det är nämligen så, att när transporten sker på järnväg, så kopplas vagnarna av på stationen, och det upptages ingen tid med lossning. Detta är däremot fallet, när transporten sker sjöledes. Då får skutan ligga och vänta under lossningstiden. Det torde därför icke vara någon stor skillnad på frakterna.

Emellertid är jag gärna med på vad utskottet sagt att det icke blott är öarna utmed våra kuster, utan kan även vara orter på fastlandet, som behöva få kalken fraktad sjöledes och som därför också borde komma i betraktande härvidlag. Därför har utskottet också sagt, att en sådan utredning, som här erfordras, icke föreligger och till följd härav avstyrkt motionen. Men utskottet har också sagt, att utredning för närvarande pågår hos produktionskommittén och torde bli färdig så snart, att proposition i frågan är att förvänta till innevarande års riksdag.

Jag skall nu här icke göra något yrkande, utan jag skall be att få uttala den förhoppningen, att den utredning, som verkställes hos produktionskommittén, måtte mynna ut däri, att fraktlindring för kalk för jordbrukets behov även kan erhållas vid transport sjöledes. Och jag ber också att varmt få hemställa till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, att i den proposition, som framkommer, detta också må komma till beaktande. Med dessa ord vill jag icke göra något yrkande om godkännande av motionen.

Ang. lindring
av fraktkost-
nader för
kalk.
(Forts.)

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet Petersson: Herr talman! Med anledning av det sista uttalandet om förhoppning, att från Kungl. Maj:ts sida redan innevarande år skulle vara att förvänta någon framställning rörande lindring av särskilt sjöfrakterna för kalk, så ber jag att få meddela kammaren, att sedan propositionen avlåtits till riksdagen, den s. k. produktionskommittén till mig ingivit en framställning, som just berör fraktlindringarna för kalk. I denna sin framställning yttrar produktionskommittén ifråga om lindring i sjöfrakterna följande: »Även har ifrågasatts, att statsbidrag skulle utgå till lindring av sjöfrakterna. Dessa ställa sig emellertid redan nu trots höjda fraktsatser betydligt lägre än järnvägsfrakterna. Det torde därför möta oöverstiglig svårighet för staten att med fartygsägaren få till stånd en överenskommelse om vissa bestämda grundfrakter. Huru önskligt det än vore, att fraktlindring erhöles vid kalktransport sjöledes, torde denna fråga icke lämpligen böra lösas genom statens mellankomst, utan får uppgörelse träffas på enskild väg. Ifrågasättas må härvid, om ej kalkbruken eller sammanslutningar mellan jordbrukarna skulle kunna för kalktransporter förhyra därför lämpade båtar.»

Jag har redan nu velat meddela detta produktionskommitténs uttalande just i denna fråga. Det inger just nu inte någon särskild förhoppning om, att Kungl. Maj:t med stöd av detta skall kunna, åtminstone under innevarande riksdag, komma med någon proposition beträffande saken. Men samtidigt ber jag att få meddela kammaren, att produktionskommittén verkligen har ifrågasatt en omläggning i viss mån av de bestämmelser, som nu gälla för fraktlindringar, förändringar i tariffer. Det har nämligen visat sig, att genom de nya frakttilläggen frakterna hava oproportionerligt stigit på de långa avstånden i förhållande till de korta avstånden. Detta anser produktionskommittén böra föranleda en förändring, så till vida att det sker en utjämning, på det att de långa avstånden icke må bli betungade med rent av omöjliga frakter. En sådan utjämning skulle naturligtvis då ske på det sättet, att de kortare avstånden finge vidkännas någon höjning, under det att de längre avstånden skulle få någon större fraktlindring med tillhjälp av statsmedel. Vad detta nu kan leda till och huruvida det blir nödvändigt att återkomma till riksdagen med något meddelande eller eventuellt någon framställning, kan jag f. n. icke yttra mig om, men jag har velat meddela kammaren detta i samband med avgörandet av denna punkt.

Herr Olsson i Kollungeröd: Herr talman! Det var just icke mycken tröst i det resultat, vartill produktionskommittén i detta ärende kommit. Kommittén säger, att det nästan skulle möta oöverstigliga hinder att komma till någon uppgörelse om vilket belopp som borde utgå till fraktlindring i detta fall. Jag medger, att när det gäller sjöfrakter, man icke har någon bestämd taxa att följa såsom för frakt på järnväg. Men avstånden äro ju icke svåra att beräkna. Man skulle ju kunna tänka sig gå den vägen,

att man beräknade en viss fraktlindring per kilometer eller per 10 kilometer gällande för transport på alla fartyg, oavsett om den ene redaren tar det priset och den andre ett annat. Jag vågar ännu hoppas på, att det icke skall vara omöjligt att med god vilja komma till ett resultat, då det gäller att avskaffa den orättvisa, som är rådande beträffande dessa kalktransporter. Man tänke sig de stora öar, som äro belägna utanför kusten; jag kan nämna Orust och Tjörn, som ha ganska avsevärt jordbruk, och som icke på något sätt kunna använda järnväg för dessa transporter. Det känns hårt i allt fall att bo på en ö med dess svåra kommunikationer. Härtill blir öbefolkningen sedan eftersatt även i detta fall. Samma förhållande råder även på flera ställen på fastlandet, där avstånden till närmaste järnvägsstation äro avsevärda, så stora, att man icke kan frakta kalken å järnväg. Men man har kanske betydligt närmare till en hamn, och då är det väl ej riktigt, att dessa så avlägset boende icke skola komma i åtnjutande av någon fraktlindring. Anslagsbeloppet är ju nu så pass avsevärt som 2 miljoner kronor. Priset på varan har ju förut varit billigare och likaledes frakterna, varför skillnaden mellan anslagsbeloppen kanske icke betydde så mycket, men nu spelar det en stor roll för en hel del av våra jordbrukare, att erhålla fraktlindring och de skulle känna sig ganska mycket tillbakasatta, om de icke kunde komma i åtnjutande av denna lindring.

*Ang. lindring
av fraktkost-
nader för
kalk.
(Forts.)*

Jag ber ännu en gång att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få göra den framställningen, att han ville göra allt vad på honom beror för att utjämna detta missförhållande.

Herr vice talmannen Hamilton: Herr talman! Då utskottet vid behandlingen av detta ärende kommit till resultatet att hemställa om avslag å motionen, har detta skett med tanke på, att produktionskommittén skulle framlägga ett förslag i någon mån gående denna motion till mötes.

Tydligt är av stor betydelse, att jordbrukarna ute på öarna få kalk, och det är också orättvist mot öbefolkningen, att den skall vara sämre ställd än fastlandsbefolkningen härvidlag. Jag tror, att dessa s. k. tekniska svårigheter, som haft inflytande på produktionskommitténs beslut, skola kunna övervinnas. Jag hoppas, att om herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet icke i år kan framkomma med förslag i ärendet för att hjälpa öbefolkningen, han skall kunna göra det till ett annat år. Utredning saknas, men det har väl heller ej ifrågasatts annat än att utredning först skulle göras.

Jag har intet annat yrkande att framställa än om bifall till utskottets förslag.

Herr Sjöblom: Herr talman! Jag ville bara säga ett par ord med anledning av det sist framkomna momentet, nämligen det tröstlösa i produktionskommitténs förslag. Jag vill då säga den

Ang. lindring
av fraktkost-
nader för
kalk.
(Forts.)

ärade motionären, att det är icke brist på god vilja i produktionskommittén, som gjort, att icke något tröstefullare i detta avseende kunnat lämnas.

Då det är fråga om järnvägsfrakter och lindring av järnvägsfrakter, måste man ju taga i betraktande, att järnvägen har sina taxor bestämda av Kungl. Maj:t, under det att på sjöfartens område det icke är någon allmän hand över de frakter, som tagas. Jag tror, att vem som helst, som ger sig in på detta problem, skall finna, att de tekniska svårigheterna äro oöverstigliga. Saken debatterades åtskilligt i produktionskommittén, och jag tror, att om motionären eller vem som helst i denna kammare skulle ge sig mera in på det spörsmålet, han skulle finna, att svårigheterna att ordna denna angelägenhet, att åstadkomma en åtskillnad, bli nästan omöjliga. Det var inför dessa svårigheter produktionskommittén icke kunde lämna något mera positivt förslag i detta avseende. Jag tror ej heller, att riksdagen för närvarande kan göra det. Om det kan göras till ett annat år, kan säkerligen ingen ännu säga, men för min del tvivlar jag på möjligheten att ordna det så, att man genom statsbidrag kan lindra sjöfrakterna för kalk.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Den föreliggande frågan tilldrog sig synnerligen stor uppmärksamhet inom jordbruksutskottets första avdelning, när den behandlades där. Man fann emellertid, att motionen var något för snävt tilltagen.

Motionen behandlar nämligen blott tillförseln av kalk till öarna. Problemet kan också ligga så till, att kalk fraktas från öarna till fastlandet, och den ena sidan av saken synes mig lika viktig som den andra.

Jag vill här blott uttala, att kalkproblemet börjar att bli så stort, är verkligen så stort, att det är av allra största betydelse, att en saklig utredning av detsamma sker. Det är av vikt, att det blir så, att kalkens förflyttande från produktionsorten till konsumtionsorten sker på det allra bästa, planmässige och billige sätt. Det är vad utskottsavdelningen egentligen velat uttrycka.

Vi få då hoppas, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet måtte ägna denna stora fråga synnerlig uppmärksamhet. Den kan icke helt lösas blott genom den detalj, som avser järnvägarna, det får göras någonting mer för att även i vårt land jordbrukets förseende med kalk skall planmässigt ordnas.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 54.

Lades till handlingarna.

Punkten 55.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 56.

Lades till handlingarna.

Punkterna 57—77.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

Punkten 78.

Lades till handlingarna.

Punkterna 79—81.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 82.

Lades till handlingarna.

Punkterna 83—92.

Utskottets förslag i dessa punkter godkändes av kammaren.

Punkterna 93 och 94.

Lades till handlingarna.

Punkterna 95—98.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 99—105.

Lades till handlingarna.

Punkterna 106—120.

Kammaren biföll vad utskottet föreslagit.

Punkten 121.

Lades till handlingarna.

Punkten 122.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 123—126.

Lades till handlingarna.

Punkterna 127—129.

Utskottets förslag i nämnda punkter biföllos.

Punkterna 130 och 131.

Lades till handlingarna.

Punkterna 132 och 133.

Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

§ 7.

Vidare förekom till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 9 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1918 nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet.

Punkterna 1—9.

Kammaren biföll utskottets i dessa punkter gjorda framställningar.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11—13.

Vad utskottet hemställt biföllos.

Punkten 14.

Lades till handlingarna.

Punkterna 15—25.

Utskottets i nämnda punkter gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Punkterna 27 och 28.

Kammaren biföll vad utskottet föreslagit.

Punkterna 29 och 30.

Lades till handlingarna.

Punkterna 31—34.

Vad utskottet hemställt bifölls

Punkterna 35—38.

Lades till handlingarna.

Punkten 39.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 40.

Lades till handlingarna.

Punkterna 41—43.

Utskottets framställningar biföllos av kammaren.

Punkten 44.

Lades till handlingarna.

Punkten 45.

Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

Punkten 46.

Lades till handlingarna.

§ 8.

Härefter förelåg till avgörande andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckta motioner dels om skrivelse till Kungl. Maj:t angående inställande av militärövningarna tills vidare under år 1918, dels om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt jordbruket av bättre tillgång på arbetskraft genom medgivande i större utsträckning åt värnpliktige av ledighet från vapentjänst.

Ang. inställande av militärövningarna tills vidare under år 1918 m. m.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 172, hade herr *Johansson* i Sollefteå *m. fl.* hemställt, att riksdagen för ett allmännyttigt utnyttjande av landets nuvarande livsmedelstillgång samt främjande under instundande sommar av största möjliga produktion av livsfrönödenheter ville hos Kungl. Maj:t begära, att militäröv-

Ang. inställande av militärövningarna tillsvidare under år 1918 m. m.

(Forts.)

ningarna måtte tills vidare under innevarande år i sin helhet eller i väsentlig mån inställas.

Vidare hade herr *Öberg* i en likaledes inom andra kammaren väckt motion, nr 234, föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t taga i övervägande huru och på vad sätt arbetskraft skulle kunna tillföras jordbruket genom permission av värnpliktiga.

Andra kammarens femte tillfälliga utskott, som till behandling i ett sammanhang förehaft ovannämnda motioner, hemställde, att kammaren, med anledning av förevarande motioner, ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att värnpliktiga, som under år 1918 hade att undergå värnpliktsövningar, måtte för tillgodoseende av jordbrukets behov av arbetskraft beviljas tjänstledighet för deltagande i jordbruksarbete, samt att de närmare bestämmelser, som härför kunde befinnas nödiga, måtte utfärdas.

Häremot hade herr *Ericson* i Funäsdalen reserverat sig.

Utskottets hemställan upplästes, varefter

Herr *Hammar skjöld* yttrade: Det synes mig, som om vissa erinringar skulle kunna göras, icke mot utskottets hemställan men väl emot motiveringen. I motiveringen ifrågasätter utskottet tjänstledighet för vårbruket, för höbärgningen samt för skörden av säd och rotfrukter. Då riksdagen förut tagit hänsyn till jordbrukets intressen vid anordnandet av vapenövningarna, har detta uteslutande gällt höbärgningen och sädesskörden. Sålunda infördes redan vid 1901 års riksdag en bestämmelse i värnpliktslagen, att i större delen av landet regementsövningarna vid infanteriet icke fingo taga sin början före den 11 september, vid vilken tidpunkt man beräknade att sädesskörden i regel skulle vara avslutad, och i 1914 års härordning bestämdes, att vid huvudtruppslaget, infanteriet, vapenövningsuppehållet skulle börja den 12 juli och räcka till den 11 september och således omfatta större delen utav tiden för både höbärgning och sädesskörd. Nu har emellertid utskottet velat tillägga även rotfruktsskörden. Då rotfruktsskörden pågår såväl under september som under oktober månad, skulle denna bestämmelse vara tillämplig även under regementsövningarna. Det ifrågasattes emellertid även för rotfruktsskörden tre veckors tjänstledighet. Vid härens huvudtruppslag, infanteriet, uppgår längden utav regementsövningarna icke till mer än 30 dagar. Om man härifrån drar den tid som åtgår till utrustning och till avrustning, återstå för själva övningarna knappa fyra veckor. Det är utan tvivel ganska mycket att under en övning, vars nyttiga del utgör knappa fyra veckor, bevilja tre veckors tjänstledighet. Under sådana förhållanden anser jag, att man snarare bort taga under övervägande om icke uppskov borde beviljas med hela repetitionsövningen. Utskottet säger i sin motivering: »Men även andra, som kunna styrka,

att de genom offentlig arbetsförmedling eller på annat sätt kunna skaffa sig jordbruksarbete, böra permitteras.» Utskottet har påtagligen menat, att denna permission skulle beviljas endast i det fall, då ett verkligt behov av permission föreligger. Men det förefaller mig, som om detta borde vara tydligare utsatt i motiveringen, liksom det borde angivas, att ett nyttigt jordbruksarbete verkligen skulle utföras under den beviljade tjänstledigheten.

Härtill kommer även en annan synpunkt. Produktionskommittén har för närvarande under behandling frågan om utbyte av värnpliktstjänstgöring emot nyodlingsarbete. Annu har den icke tagit under behandling de här berörda frågorna om vårbruks- och skördearbete, men det torde icke vara uteslutet, att även dessa spörsmål kan bli föremål för produktionskommitténs utredning. Under sådana omständigheter förefaller mig, som om kammaren skulle gagna denna sak bäst genom att antaga utskottets hemställan utan den förebragta motiveringen. Risken därav torde inte vara stor. Kungl. Maj:t har förra året vid vissa tillfällen lämnat en till två veckors tjänstledighet, dels för jordbruksarbete och dels för vedhuggning.

Jag hemställer därför, att kammaren måtte antaga utskottets yrkande men med uteslutande av utskottets motivering.

I detta anförande instämde herr *Söderhielm*.

Vidare yttrade:

Herr Johansson i Sollefteå: Herr talman! Som utskottet även har meddelat i detta utskottsbetänkande, biföll denna kammare en liknande motion av herr Lindhagen i fjol. Femte tillfälliga utskottet hade i fjol först yrkat avslag å motionen men fått den återremitterad. Efter denna bakläxa inkom utskottet till kammaren med följande förslag, att »andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen för ett allmännyttigt utnyttjande av landets nuvarande livsmedelstillgång samt främjande under instundande sommar av största möjliga produktion av livsförnödenheter ville hos Kungl. Maj:t begära, att militärövningarna i vad de avse sådana övningar, som omtalas i § 27 värnpliktslagen, måtte tills vidare under innevarande år i sin helhet eller i väsentlig mån inställas». Detta förslag bifölls även i fjol utan votering av andra kammaren. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till samma förslag även i år.

Om vi jämföra det förslag, som utskottet i år kommit med, med förslaget från i fjol, finna vi, att utskottet i år är mycket moderatere än i fjol, men så har man också i år fått högern med på föreliggande förslag. Jag tycker verkligen för min del, att ställningen i år ännu tydligare än i fjol borde bjuda oss att stå kvar på fjolårets ståndpunkt i denna fråga. Jag tycker, att det vore skam, om vänstern, som utskottet nu föreslår, skulle på detta sätt kompromissa bort denna fråga. Då frågan behandlades i fjol,

Andra kammarens protokoll 1918. Nr 32.

Ang. instäl-
lande av mili-
tärövningarna
tillsvidare un-
der år 1918
m. m.
(Forts.)

talade bland andra nuvarande statsrådet Rydén mycket varmt till förmån för motionen och yrkade bifall till densamma. Han sade bland annat, att han önskade »en stark opinionsyttring från större delen av denna kammare till förmån för kravet på att militärövningarna under sommaren icke skulle komma att fortgå som vanligt utan att folk skulle bli i tillfälle ägna sig åt produktivt arbete». Samma toner hördes även från herr Branting. Då det i år är brist på foder och havre, är det kortsynt, för att inte säga oförläppligt, att utfodra hästar för militära ändamål. Jag måste i det fallet säga som herr Lindhagen sade i fjol: »Det är bättre att spänna hästarna för bondens plog och göra den odling, som behövs. Det är mera förnuftigt. Då får man produktiv kraft av de värnpliktiga och de militära dragarna, och det behöver icke användas förråd att hålla armén i verksamhet, utan de kunna användas till folkets bästa.» Även herr Olofsson i Digernäs talade till förmån för motionen och yrkade bifall till densamma. Däri instämde även en annan liberal ledamot, herr Lundgren i Nora. Jag tycker att det inte kan vara denna kammare värdigt att i år taga ett steg bakåt i denna fråga.

Jag vädjar därför till kammaren, att även i år antaga samma förslag, som antogs i fjol, vartill jag, som sagt, yrkar bifall.

Herr vice talmannen *H a m i l t o n*: Herr talman! Jag har den uppfattningen, att den permittering av värnpliktiga, som ägt rum under de föregående åren, icke har uppfyllt det ändamål man därmed avsett, nämligen att fylla den bristande arbetskraften för jordbruket. Denna permittering har ibland skett för 8 eller 14 dagar under en tid, då jordbruket icke haft behov av arbetskraft, och för att jordbrukets behov skall bli tillfredsställt, måste permitteringen givetvis ske under de dagar skörden pågår.

Jag tror därför, att om man vill använda de värnpliktiga i jordbrukets tjänst, så måste permitteringen läggas efter helt andra grunder, än hittills skett, och även lämnas i större omfattning, än vad som ägt rum under föregående åren.

Jag har icke begärt ordet för att framställa något yrkande. Jag vet, att produktionskommittén för närvarande har försmålet under behandling, och att en regeringsproposition i ämnet är att förvänta. Jag hoppas, att när denna proposition framkommer, vi bli i tillfälle att pröva ett förslag, som mera effektivt ökar arbetskraften för livsmedelsproduktionen under de nuvarande svåra förhållandena. Jag vill uttala den förhoppningen redan i dag, och jag vill således för min del icke binda mig vid vad detta utskotts- betänkande, som jag har här i min hand, innehåller. Något yrkande skall jag icke framställa.

Herr *H a g m a n* i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Med utgångspunkt från det kända sakförhållandet, att ingen näring i vårt land under innevarande år torde bli i så stort behov av arbetskraft som just vårt jordbruk, ha i denna kammare tvenne motionä-

rer, herr Johansson i Sollefteå och herr Öberg, framställt yrkande om att våra vapenövningar skulle helt eller delvis inställas innevarande år. Dessa båda motionärers yrkanden äro någorlunda lika, men motiven för dem äro väsentligt olikartade. Sålunda framgår det av den motiveringen, som förefinnes i herr Johanssons motion, att han lägger principiella synpunkter på sitt yrkande och att det är mera militärövningarnas obchövlighet, som för honom ligger som grund för hans framställning. Däremot behandlar herr Öberg problemet som ett rent praktiskt problem. Vi behandlingen inom utskottet av dessa båda motioner har utskottet för sin del ansett, att de principiella betänkligheterna borde läggas åsido, och att ärendet skulle behandlas som ett rent praktiskt problem.

Då har det också i utskottet meddelats särskildt från utskottets jordbrukare, att den permittering, som beviljats under föregående år, tillgodosåg ingalunda jordbrukets intressen. Dels var, såsom redan här förut är framhållet, tiden alldeles för kort, och framför allt beviljades den vid tidpunkter, som ingalunda voro för jordbruket lämpliga. Det har sagts i utskottet, att vid många tillfällen kommo de värnpliktiga hem under en tidpunkt, när regnig väderlek rådde, och de fingo fara tillbaka till sina respektive förläggningsplatser utan att under den tid de varit lediga ha kunnat uträtta något som helst arbete inom jordbruksnäringen.

Därför har utskottet ansett, att man borde i motiveringen särskilt betona önskvärdheten av att man vid detta tillfälle gick fram på den linjen, att jordbrukets behov denna gång skulle vara det primära och militärövningarnas rationella bedrivande det sekundära, vilket under föregående år ingalunda var fallet. I den utfärdade generalorder, av vilken utskottet tagit del, är nämligen angivet, att denna permittering av manskap för dess användande till arbete inom jordbruket icke fick företagas i större utsträckning, än vad manskapets utbildningsgrad och övningarnas rationella bedrivande i övrigt medgav.

Beträffande den tid, som utskottet i motiveringen angivit som behövlig och lämplig, så är den i huvudsak angiven av utskottets jordbrukare, som förmena, att om ett sådant uttalande av kamrarna godkändes, så skulle åtminstone i väsentlig mån jordbrukets behov av arbetskraft kunna tillgodoses.

Man har då också tänkt sig och velat i motiveringen angiva, att det icke skulle vara nog med, att de jordbrukare, som äro inne för värnpliktsövningars fullgörande, finge permission och reste hem till sina jordbruk, utan att vederbörande jordbrukare skulle kunna genom arbetsförmedlingsanstalterna rekvirera nödig arbetskraft. Alltså skulle, därest jordbruksarbetarne icke räcka till, även andra värnpliktiga, som vore villiga och lämpliga för dylika arbeten, kunna erhålla permission.

Nu vill jag säga, särskildt med anledning av vad en föregående talare, herr Hammarskjöld, har anfört, att det ingalunda varit utskottets mening, att denna ledighet skulle kunna användas för annat ändamål än för jordbruksarbeten. Det är möjligt, att motiveringen

Ang. inställande av militärövningarna tillsvidare under år 1918 m. m.
(Forts.)

Ang. inställande av militärövningarna tillsvidare under år 1918
m. m.
(Forts.)

i berörda avseende verkar något svag, men meningen har i alla fall varit, att den permittering som beviljas skulle användas till just jordbruksarbete.

Jag ber därför, herr talman, att få hemställa om bifall till föreliggande utskottsutlåtande.

Herr vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Jag föreställer mig, att flere än jag i denna kammare, icke gärna vilja binda sig för de uttalanden, som finnas i detta betänkande, och som ha den uppfattningen, att det vore riktigast att, innan man fattar något beslut i frågan, avvakta den kungl. proposition, som är att förvänta på grund av produktionskommitténs förslag.

Jag tillåter mig därför att yrka återremiss till utskottet av det betänkande, som nu är föremål för behandling, och att detta måtte behandlas först sedan den blivande kungl. propositionen, varit föremål för kammarens beslut.

Häruti instämde herrar *Branling, Olsson* i Ramsta och *Eriksson* i Grängesberg.

Herr H a m m a r s k j ö l d: En av utskottets ledamöter omnämnde en passus i förra årets generalorder, att permittering icke finge ske i sådan utsträckning, att den alltför mycket inverkade på utbildningen. Jag vill lämna ett exempel på, att en dylik bestämmelse kan hava en viss betydelse. Den särskilda utbildningen för underbefäl och fackmän vid infanteriet äger rum under det s. k. vapenövningsuppehållet mellan den 12 juli och den 11 september, d. v. s. under loppet av 8¹/₂ veckor. Efter den av utskottet föreslagna motiveringen skulle under denna tid kunna infalla dels två veckors permission för höbärgning och dels tre veckors permission för skörd av säd eller sammanlagt 5 veckors permission under en 8¹/₂ veckors kurs, vilket i hög grad kunde förrycka utbildningen.

Jag anhåller att få taga tillbaka mitt förra yrkande och förenar mig med herr vice talmannen i hans yrkande om återremiss.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, beslöt kammaren återförvisa ärendet till utskottet för ny behandling.

§ 9.

Vidare föredrogs konstitutionsutskottets memorial, nr 1, med uppgift å vilande förslag till ändringar i grundlagarna, punkten 7:o); och blev det i denna punkt upptagna förslag av kammaren antaget.

§ 10.

Interpellation.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr W e r n e r, som anförde: Herr talman! I ett flertal tid-

ningar har under de senaste dagarna omnämnts en del transporter av vapen och krigsmateriel av diverse slag till Finland, en trafik, som man trodde skulle på ett kraftigare sätt beivras, än vad som synbarligen nu sker. Ätminstone hade man någon anledning hoppas på ett kraftigare inskridande från regeringens sida i dessa frågor, sedan regeringen deklarerat sin ståndpunkt med anledning av interpellationer i såväl första som andra kammaren.

Nu har emellertid, som ovan sagts, i pressen från en hel del håll förts på tal diverse mystiska transporter t. ex. av aeroplan till Finland. Det påstås t. o. m., att fyra sådana aeroplan, som beställts av svenska staten från en viss fabrik, nu övertransporterats till Finland och överlämnats till det svarta gardet, vilket väl endast kunnat möjliggöras, därigenom att svenska staten medgivit, att dess egen leverans fått stå tillbaka, för att Finland skulle erhålla aeroplanen. Skulle så vara fallet, kan man våga påstå, att Sverige ej intagit en opartisk hållning mellan de stridande i Finland.

Export av flygmaskiner synes i alla fall ha ägt rum, vilket framgår av följande notis i tidningen »Folkets Dagblad Politiken»:

»Olovlig utförelse av flygmaskiner. (Privat till Folkets Dagblad.) Umeå, onsdag. En svensk flygmaskin landade häromdagen på isen utanför Holmsund men fortsatte efter en stund till Finland. Den kom från Umeå. Greve von Rosen, vilken som bekant skänkt en flygmaskin till slaktargardet, uppvaktades vid sin återkomst från Finland med stämning av Umeåpolisens för olovlig utförelse av flygmaskiner.»

Om samma sak lämnar nämnda tidning ytterligare följande upplysningar, som för övrigt även förekommit i en del andra tidningar:

»Svenska aeroplan till de vitas hjälp! Våra officerare lämna sina regementen och resa till Finland. Vad gör regeringen? Gårdagens kvällstidningar meddela, att »den finska frihetsarmén har nyligen av greve Eric von Rosen, den bekante svenske upptäcktsresanden, fått mottaga som gåva en flygmaskin. Greve von Rosen flög själv över med maskinen från Umeå till Vasa i onsdags i förra veckan. D. v. s. greven medföljde egentligen som passagerare, under det maskinen fördes av en svenk militär flygare löjtnant Kindberg. Nu ha de båda herrarna över Haparanda återvänt till Umeå. Maskinen är förfärdigad vid Thulins verkstäder.» Man frågar sig med förvåning om verkligen regeringen meddelat tillstånd åt denne löjtnant Kindberg att flyga över till Finland med denna present till slaktargardet. Ett telegram i gårdagens Aftonblad upplyste om att ryttmästaren vid Skånska dragonregementet R. von Essen har avrest till Finland för att såsom frivillig taga anställning vid general Mannerheims trupper. Även här är tydligen en förklaring av regeringen på sin plats. Hur har denna herr Essen kunnat få tjänstledighet? Vi avvakta förklaring!»

Ävenså lär det pågå värvning av folk till Finland i stor utsträckning. Härom skriver tidningen »Social-Demokraten» för tisdagen den 19 dennes följande:

Interpellation.
(Forts.)

»Värvning av arbetslösa till Finland. Tvenne värvare i arbete i Bergsjö. Gävle, måndag. Det har konstaterats, att tvenne personer i Bergsjö, en lanthandlande Melin och en kråfthandlare Granberg, på senare tiden bedrivit en fullkomligt affärsmässig och omfattande värvning av folk till borgargardet i Finland. Enligt vad som uttrönts ha de båda herrarna opererat bland de arbetslösa i orten, och det lär vara rätt många sådana, som inför utsikten att annars gå till mötes nöd och svält underskrivit kontrakt om värvning. Tydligt är, att goda handpengar lämnas liksom också goda villkor i övrigt. I lördags medföljde de båda värvarna en kontingent på 15 man till Ljusdal. Här löstes biljett till Haparanda, dit en av värvarna också reste med. De värvade höllos dolda, men en del av dem observerades och lära ha gjort intryck av sannskyldigt trasproletariat. Värvningen fortsättes och påstås lämna bättre och bättre resultat, ju mera arbetslösheten ökas. Befolkningen i orten är upprörd över denna handel med människor. Vi hoppas, att regeringen föranstaltar en undersökning och sätter stopp för den olagliga trafiken.»

Efter allt att döma deltagar i värvningen på ett synnerligen nitiskt sätt svensk militär, särskilt officerare. Det har i det sammanhanget påståtts, att ett telegram, avsänt av en person, som velat meddela en tidning om denna trafik, aldrig framkommit till bestämelseorten. Härom skriver tidningen »Folkets Dagblad Politiken» följande:

»(Privat till Folkets Dagblad.) Umeå, onsdag. I fredags morse telefonerade från finska konsulatets telefon i Haparanda en svensktalande löjtnant, ombud för general Mannerheim, till vederbörande och anhöll om ögonblickligt igångsättande av en omfattande och intensiv agitation för att i Sverige värva 500 man till Finlands svarta garde. Värvningen skulle vara slutförd till den 17:de, då man väntade ett större slag. Inga kostnader fick man sky, hur mycket pengar som helst skulle sändas från general Mannerheim. Detta telefonsamtal telegraferades till Västerbottens Folkblad i Umeå från Haparanda i fredags förmiddag kl. 10. Ännu på onsdagskvällen har telegrammet ej kommit fram till Umeå. Vid samtal med telegrafkommissarien i Haparanda har denne förklarat, att han inte vill göra sig något besvär med att efterforska telegrammets öden. Det må reklameras på vanligt sätt, sade han. Telegrammet har ej kommit till Umeå telegrafstation.»

Export av hästar till Finlands borgargarde har också omnämnts i pressen. Härom finnes i sistnämnda tidning för några dagar sedan följande notis:

»*Exporteras svenska hästar till slaktargardet?* (Privat till Folkets Dagblad.) Haparanda, onsdag. I går passerades gränsen av en kustartillerikapten medförande 20 hästar avsedda för slaktargardet i Finland. Vid passviseringen bekräftade kaptenen sitt officiella svenska uppdrag.»

Mest uppseende har dock en notis väckt, som först varit synlig i tidningen »Norrskensflamman» och sedan refererats även i en del

andra tidningar. Nämnade notis jämte en del reflektioner, som tidningen gör med anledning av notisen, lyder, som följer:

»Vapen sändes från Sverige som kurirgods. Lass på lass med gevär går över Haparanda till Torneå. Svenska tullen står maktlös: »kurirgodset måste passera.»

Till vad Norrskensflamman och Västerbottens Folkblad tidigare haft sorglig plikt att meddela om utförsel till de finska borgarne av aeroplan och hästar m. m. kan nu läggas nedanstående. Det är fråga om ej mindre än vapenutförsel från Sverige under form av kurirbagage. Som man vet, använde tyskarne på sin tid denna metod för att i trygghet kunna försända sina helvetesmaskiner runt Skandinavien. Det är precis samma metod som användes nu för att komma förbi de svenska tullmyndigheterna. Flera lass vapen dagligen ankomma till Haparanda tullkammare. En dag för någon tid sedan anlände till Haparanda tullkammare flera hästlass stora, mycket tunga lådor, angivna som kurirgods. Tullen synade lådorna, men vågade icke öppna dem, emedan kurirbagage icke får visiteras. Det går obesett över gränserna. Någon kurir synes inte till. Emellertid är en viss vikt fastställd för kurirgods. Lådorna överstego denna vikt. De kvarhöllos därför i Haparanda, medan order telegrafiskt inhämtades från högre vederbörande. Sådan kom också, lydande att lådorna icke skulle vägras befordran till Torneå. Med svidande hjärta måste ordern efterlydas. Hästar från Torneå hämtade så vapenlådorna.

När innehållet förråddes. Ty att lådorna innehöllo vapen fick sedermera sin bekräftelse. Dag efter dag ha dessa sändningar kurirgods (utan kurirer) anlant och översläpats. En dag var en låda sönder. Kolvarna av mausergevär stucko då ut genom öppningen. De vapen varom här är fråga torde med sannolikhet härstamma från det parti, som av finska skyddskommittén i Stockholm uppköpts och lagrats i firman Strindbergs magasin vid Skeppsbron i Stockholm. Den fråga, som emellertid tarvar ett svar är, huru det var möjligt att få dessa sändningar som kurirgods.»

Vad som här framkommit, är av sådan beskaffenhet, att det bör bli föremål för ett klarläggande inför riksdagen, trots att regeringen förut yttrat sig i Finlandsfrågan. Regeringen måste lägga korten på bordet i denna fråga, så att verklig klarhet vinnes rörande vilken andel regeringen har i dessa affärer.

Jag tillåter mig alltså ställa följande frågor till hans excellens herr statsministern och utbeder mig kammarens tillstånd till att få framställa dessa frågor:

1) Kan och vill regeringen lämna en fullt klarläggande redogörelse för samtliga de i ovannämnda tidningsnotiser omnämnda händelserna?

2) Kommer regeringen att hädanefter sätta in hela sin kraft för att förhindra, att sådant återupprepas, som här omnämnts?

Ifrågavarande framställning bordlades.

Interpellation.

(Forts.)

§ 11.

Avlämnades två motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 135, med förslag till lag om fattigvården, nämligen:

nr 349, av herr *Törnkvist*; och
nr 350, av herr *Eriksson* i Grängesberg.

Motionerna bordlades.

§ 12.

Föredrogos vart för sig två från första kammaren ankomna protokollsutdrag, nämligen:

nr 308, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckta motioner dels angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om utsträckt undervisning i barnavård för kvinnor, dels ock angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om statsunderstöd åt vissa barnavårdsanstalter och andra företag; och

nr 309, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning i fråga om Sveriges biblioteksväsende på visst område;

och beslöt kammaren hänvisa det förra ärendet till behandling av sitt andra tillfälliga utskott och det senare till sitt första tillfälliga utskott.

§ 13.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts i vissa punkter under tredje huvudtiteln av statsverkspropositionen och propositionen rörande tilläggsstat för år 1918 gjorda framställningar m. m.;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av rörelsekapital för bränslekommissionen under år 1918;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående leverans av oljor till marinen;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen angående tilläggsstat för år 1918 under fjärde huvudtiteln gjorda framställning om anvisande av anslag för inköp av fastighet för tredje arméfördelningens stabsexpedition m. m.;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskild ersättning till vissa flottan tilldelade värnpliktiga under mobiliseringstjänstgöring; och

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 33 under åttonde huvudtiteln av propositionen med förslag till tilläggsstat till riksstaten för år 1918 gjorda framställning angående anslag till för-

stärkande av det för tekniska högskolan på extra stat för år 1918 beviljade anslaget till diverse utgifter för bränsle, lyshållning m. m.;

från bevillningsutskottet:

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckning av tiden för tullfri disposition av tullpliktiga utställningsföremål, som införts till baltiska utställningen i Malmö år 1914, och

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss nedsättning av sockerskatten;

från lagutskottet:

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, i med förslag till lag med vissa bestämmelser om sjöfynd ävensom en i ämnet väckt motion; samt

från jordbruksutskottet:

nr 78, angående regleringen av utgifterna för kapitalökning i vad angår jordbruksärenden.

§ 14

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till §§ i riksdagsbeslutet:

nr 26, angående ändrad lydelse av 3 § 1 mom. i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

nr 27, angående postverkets ansvarighet för vissa till postbefordran mottagna försändelser m. m.;

nr 28, angående lag om fortsatt tillämpning av lagen den 3 juni 1915 om eftergift vid krig eller krigsfara från vissa bestämmelser om arbetstid för minderåriga och kvinnor;

nr 29, angående utredning om straffet för rymning från mobiliserad avdelning av krigsmakten;

nr 30, angående lag om ändrad lydelse av 15 § i lagen den 2 juli 1915 angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslagen);

nr 31, angående lag med särskild bestämmelse att tillsvidare gälla i fråga om skydd för vissa främmande patent;

nr 32, angående ändrad lydelse av 54 § 5 mom. i förordningen om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering;

nr 33, angående val av riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare;

nr 34, angående val av riksdagens militieombudsman och hans efterträdare;

nr 35, angående revision av lagen om skiljemän;

nr 36, angående utredning om enhetlig organisation av samhällets barnavårdsuppgifter;

nr 37, rörande lag angående ändring i vissa delar av lagen den 5 juli 1884 om skydd för varumärken;

nr 38, rörande förklaring av lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom;

nr 39, angående förordning om särskilda avdrag vid 1918 års taxering till bevillning för inkomst samt till inkomst- och förmögenhetsskatt; och

nr 40, rörande förordning angående särskilda bestämmelser om tiden för förvarande av vissa till ledning för taxering avgivna deklARATIONER.

§ 15.

Till bordläggning anmälde:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anvisande av medel till tecknande av aktier för statens räkning i aktiebolaget elektrolytverken;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande av ytterligare låneunderstöd till täckande av kostnaden för anläggning av järnväg från Gånghester till Ulricehamn;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående personligt tillfälligt lönetillägg åt vissa tjänstemän vid statens järnvägar;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förste kontorsbiträdet vid statens järnvägar A. W. Kjellson att gälda visst honom till utgivande ådömt ersättningsbelopp m. m.; och

nr 36, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i två frågor rörande anslag under fjärde huvudtiteln;

bevillningsutskottets memorial, nr 26, med framställning om överlämnande till riksdagens särskilda utskott, nr 2, av en till bevillningsutskottet hänvisad proposition;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 39, angående vissa framställningar, rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna; och

nr 40, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående inrättandet av en ny ordinarie vaktmästare-tjänst i riksgäldskontoret;

lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 31, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående medgivande av s. k. borgerlig begravning; och

nr 32, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om lagutskottets utlåtande nr 28 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av strafflagen m. m., dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 10 och § 12 mom. 1 i värnpliktslagen den 17 september 1914, dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående

vissa ändringar i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet;

jordbruksutskottets memorial och utlåtanden:

nr 33, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande Kungl. Maj:ts proposition nr 92 angående anslag till en odlingsorganisation och i ämnet väckta motioner;

nr 34, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande väckta motioner om anslag till svenska jägarförbundet;

nr 35, i anledning av väckt motion om ävägbringande av utredning och förslag i fråga om kraftigare befrämjande av kolonisationen å bondejord i Norrland; och

nr 36, i anledning av väckta motioner angående ändrade villkor och bestämmelser för den av staten utövade egnahemsslånerörelsen;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder i syfte att de hos nationalmuseet deponerade konstalster må i vidsträcktare grad komma folkets bredare lager till godo;

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fördelningen av böter enligt vissa av kristiden föranledda författningar;

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av herr Söderhielms motion, nr 169, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vissa ändringar i nu gällande bestämmelser rörande officerares och underofficerares rätt att vid resa å järnväg använda militärbiljett; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av herr Osbergs motion, nr 115, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande avlösning av nu utgående landskyld.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Viklund</i> i Oviken	under 2 dagar fr. o. m. den 21 mars,
» <i>Nilsson</i> i Antnäs	» 14 » » » 21 »
» <i>Beckman</i>	» 14 » » » 21 »
» <i>Ljungberg</i>	» 14 » » » 21 »
» <i>Ericson</i> i Oberga	» 14 » » » 21 »
» <i>Bergström</i> i Högsön	» 14 » » » 21 »
» <i>Karlsson</i> i Karlsängen	» 14 » » » 21 »
» <i>Magnusson</i> i Tumhult	» 13 » » » 22 »

herr	<i>Jönsson</i> i Boa	under 14 dagar fr. o. m. den	21	mars,
»	<i>Borg</i>	» 14	»	» 21
»	<i>Svensson</i> i Kompersmåla	» 14	»	» 21
»	<i>Johansson</i> i Hallagården	» 14	»	» 21
»	<i>Kropp</i>	» 14	»	» 21
»	<i>Karlsson</i> i Karlshamn	» 14	»	» 21
»	<i>Holmdahl</i>	» 14	»	» 21
»	<i>Norin</i>	» 14	»	» 21
»	<i>Svedberg</i>	» 14	»	» 21
»	<i>Westman</i>	» 14	»	» 21
»	<i>Bärg</i> i Katrineholm	» 14	»	» 21
»	<i>Hansson</i> i Sölvesborg	» 14	»	» 21
»	<i>Carlström</i>	» 14	»	» 21
»	<i>Johansson</i> i Uppmälby	» 14	»	» 21
»	<i>Igel</i>	» 14	»	» 21
»	<i>Thore</i>	» 12	»	» 21
»	<i>Lithander</i>	» 14	»	» 21
»	<i>Jönsson</i> i Revinge	» 14	»	» 21
»	<i>Pehrsson</i> i Bramstorp	» 14	»	» 21
»	<i>Carlson</i> i Herrljunga	» 14	»	» 21
»	<i>Persson</i> i Tofta	» 14	»	» 21
»	<i>Ericsson</i> i Ätvidaberg	» 14	»	» 21
»	<i>Johansson</i> i Kullersta	» 14	»	» 21
»	<i>Schill</i>	» 14	»	» 21
»	<i>Eronn</i>	» 14	»	» 21
»	<i>Hansson</i> i Mora-Noret	» 14	»	» 21
»	<i>Werner</i>	» 14	»	» 21
»	<i>Jansson</i> i Edsbäcken	» 13	»	» 22
»	<i>Persson</i> i Björsbyholm	» 14	»	» 21
»	<i>Jönsson</i> i Fridhill	» 14	»	» 21
»	<i>Wikström</i>	» 14	»	» 21
»	<i>Bergman</i>	» 14	»	» 21
»	<i>Lindqvist</i> i Kosta	» 14	»	» 21
»	<i>Månsson</i> i Hageström	» 8	»	» 28
»	<i>Hedlund</i> i Östrand	» 14	»	» 21
»	<i>Johansson</i> i Sollefteå	» 14	»	» 21
»	<i>Lindley</i>	» 14	»	» 21
»	<i>Zander</i>	» 14	»	» 21
»	<i>Waldén</i>	» 8	»	» 21
»	<i>vice talmannen</i>	» 12	»	» 22
»	<i>Olsson</i> i Ramsta	» 14	»	» 21
»	<i>Nilsson</i> i Kabbarp	» 12	»	» 23
»	<i>Ödström</i>	» 14	»	» 21
»	<i>Ericsson</i> i Arboga	» 14	»	» 21
»	<i>Larsson</i> i Ängbäck	» 14	»	» 21
»	<i>Hagman</i> i Domnarvet	» 14	»	» 21
»	<i>Gustafson</i> i Kasenberg	» 14	»	» 21
»	<i>Aarnseth</i>	» 14	»	» 21

herr	<i>Johanson</i> i Gäre	under 14 dagar fr. o. m. den 21 mars,
»	<i>Karlsson</i> i Sandviken	» 14 » » 21 »
»	<i>Sommelius</i>	» 14 » » 21 »
»	<i>Wahlstedt</i>	» 14 » » 21 »
»	<i>Hansson</i> i Gärda	» 14 » » 21 »
»	<i>Hellberg</i>	» 14 » » 21 »
»	<i>Olsson</i> i Kollungeröd	» 14 » » 21 »
»	<i>Bogren</i>	» 10 » » 21 »
»	<i>Holmström</i>	» 10 » » 21 »
»	<i>Lovén</i>	» 10 » » 22 »
»	<i>Bäcklund</i>	» 14 » » 21 »
»	<i>Eklund</i>	» 14 » » 21 »
»	<i>Karlsson</i> i Fjäl	» 14 » » 21 »
»	<i>Pettersson</i> i Södertälje	» 14 » » 21 »
»	<i>Persson</i> i Stallerhult	» 9 » » 25 »
»	<i>Andersson</i> i Milsmaden	» 14 » » 21 »
»	<i>Röinq</i>	» 4 » » 25 »
»	<i>Elisson</i>	» 14 » » 21 »
»	<i>Räf</i>	» 14 » » 21 »
»	<i>Nilsson</i> i Vibberbo	» 14 » » 21 »
»	<i>Jungnell</i>	» 14 » » 21 »
»	<i>Johansson</i> i Vittinge	» 14 » » 21 »
»	<i>Sjögren</i>	» 14 » » 21 »
»	<i>Ryberg</i>	» 14 » » 21 »
»	<i>Andersson</i> i Fiskebäckskil	» 14 » » 21 »
»	<i>Olsson</i> i Kullenbergstorp	» 10 » » 22 »
»	<i>Olsson</i> i Rösta	» 14 » » 21 »
»	<i>Sjöblom</i>	» 14 » » 21 »
»	<i>Sjöström</i>	» 14 » » 21 »
»	<i>Hedlund</i> i Östersund	» 14 » » 21 »
»	<i>Berg</i> i Staby	» 14 » » 21 »
»	<i>Andersson</i> i Skivarp	» 10 » » 25 »
»	<i>Hederstierna</i>	» 13 » » 22 »
»	<i>Olsson</i> i See	» 14 » » 21 »
»	<i>Larsson</i> i Västerås	» 14 » » 21 » och
»	<i>Johanson</i> i Huskvarna	» 13 » » 21 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 10,31 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 22 mars.

Kl. 3 e. m.

I anledning av förfall för sekreteraren tjänstgjorde jämlikt herr talmannens förordnande undertecknad vid protokollet.

§ 1.

Justerades protokollen för den 15 och den 16 innevarande mars.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 152, med förslag till förordning angående längden å saluhållen ved;

nr 173, angående utsträckning i tiden för utfästelse av inköp för statens räkning av produkter, framställda vid något med understöd av statsmedel anlagt potatistorkeri; och

nr 174, angående efterskänkande av viss kronan tillkommande fordran av jägmästaren i Stockholms revir A. E. A. F. Maass;

till bankoutskottet propositionen, nr 164, angående pension till förre båtsmannen Lameck Elof Johansson Fridén;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 170, angående upplåtelse av mark till botaniska institutionen vid universitetet i Uppsala;

till statsutskottet propositionen, nr 177, angående understöd åt vissa äldre behövande folkskollärare och småskollärare m. fl.;

till första särskilda utskottet propositionerna:

nr 178, angående krigstidstillägg för år 1918 åt pensionerade lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor m. fl.;

nr 179, angående krigstidstillägg för år 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa; och

nr 180, angående krigstidstillägg under år 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa;

till statsutskottet propositionen, nr 181, angående tilläggsarvoden åt vissa extra ordinarie ämneslärarinor vid allmänna läroverk; samt

till bankoutskottet propositionen, nr 160, angående pension åt avlidne löjtnanten vid Norrbottens regemente H. S. M. Bendriks moder änkefru Hildegard Antoinetta Laurentia Carlsson, född Bergström.

§ 3.

Vidare föredrogos var efter annan de på kammarens bord ligande motionerna; och remitterades därvid

till andra särskilda utskottet motionerna:

nr 342, av herr *Leander*;

nr 343, av herr *Magnusson* i Tumhult;

nr 344, av herr *Karlsson* i Sandviken *m. fl.*; samt

nr 345 och 346, av herr *Källman*;

till bevillningsutskottet motionen nr 347, av herr *Eronn m. fl.*;

till statsutskottet motionen nr 348, av herr *Lübeck*; samt

till andra särskilda utskottet motionerna:

nr 349, av herr *Törnkvist*; och

nr 350, av herr *Eriksson* i Grängesberg.

§ 4.

Härefter föredrogs herr *Werners* vid kammarens nästföregående sammanträde framställda, men då bordlagda anhållan att till hans excellens herr statsministern få framställa spörsmål med anledning av i tidningsnotiser meddelade uppgifter om export till Finland av krigsmateriel, *m. m.*; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 5

Statsutskottets nu föredragna utlåtanden nr 32—35 bordlades åter.

§ 6.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 36, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i två frågor rörande anslag under fjärde huvudtiteln blevo de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna godkända.

§ 7.

Föredrogs bevillningsutskottets memorial, nr 26, med framställning om överlämnande till riksdagens särskilda utskott, nr 2, av en till bevillningsutskottet hänvisad proposition; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 8.

Bankoutskottets utlåtanden nr 39 och 40 samt lagutskottets utlåtande nr 31, som nu föredrogos, blevo ånyo lagda på bordet.

§ 9.

Vidare föredrogos och lades till handlingarna lagutskottets memorial, nr 32, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om lagutskottets utlåtande nr 28 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av strafflagen m. m., dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 10 och § 12 mom. 1 i värnpliktslagen den 17 september 1914, dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.

§ 10.

Härefter föredrogos vartdera för sig jordbruksutskottets memorial:

nr 33, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande Kungl. Maj:ts proposition nr 92 angående anslag till en odlingsorganisation och i ämnet väckta motioner; och

nr 34 i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande väckta motioner om anslag till svenska jägarförbundet.

De i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

§ 11.

Slutligen föredrogos, men blevo åter bordlagda jordbruksutskottets utlåtanden nr 35 och 36, andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 2 och andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

§ 12.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Olsson* i Ramsta, nr 351, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 135, med förslag till lag om fattigvården m. m.;

herr *Hage*, nr 352 och 353, i anledning av samma proposition;

herrar *Jungnell* och *Bärg* i Katrineholm, nr 354, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 178, angående krigstidstillägg för år 1918 åt pensionerade lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor m. fl.; samt

herr *Jungnell*, nr 355, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 179, angående krigstidstillägg för år 1918 åt pensionsbe-

rättigade änkor och barn efter delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 8 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1919 åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet; och

nr 8 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1918 åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

bevillningsutskottets betänkande och memorial:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om viss frihet från skatt till staten för aktiebolaget elektrolytverken m. m. ävensom en i ämnet väckt motion; och

nr 27, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig höjning av postavgifterna ävensom i ärendet väckta motioner; samt

lagutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av väckt motion om godkännande av vissa lagbestämmelser mot användande av mutor och bestickning vid ekonomiska uppgörelser m. m.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgörömaålen beviljades herr *Rune* under 5 dagar fr. o. m. den 22 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.27 e. m.

In fidem
Martin Seth.